

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

भाग पाच

वर्ष २, अंक ४]

गुरुवार ते बुधवार, मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

[पृष्ठे ४८,

किंमत : रुपये ५.००

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके

पुढील विधेयके, दुरुस्त्या इत्यादी असाधारण राजपत्र म्हणून त्यांच्यासमोर दर्शविलेल्या दिनांकांना प्रसिद्ध झालेली आहेत :—

३२

सोमवार, जुलै २३, २०१२/श्रावण १, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानपरिषदेत दिनांक २३ जुलै २०१२ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक, महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १११ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. C. BILL No. XII OF 2012.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MUMBAI MUNICIPAL CORPORATION ACT, THE BOMBAY PROVINCIAL MUNICIPAL CORPORATIONS ACT, 1949, THE CITY OF NAGPUR CORPORATION ACT, 1948 AND THE MAHARASHTRA MUNICIPAL COUNCILS, NAGAR PANCHAYATS AND INDUSTRIAL TOWNSHIPS ACT, 1965.

सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १२.

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

१८८८ चा मुंबई ३. १९४९ चा मुंबई ५९. १९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड २. १९६५ चा महा. ४०.

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांमध्ये आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ;

भाग पाच—१

(१)

त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक.

संक्षिप्त नाव. १. या अधिनियमास, महाराष्ट्र महानगरपालिका व नगरपरिषदा (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१२ असे म्हणावे.

प्रकरण दोन

मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाची सुधारणा.

सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३ याच्या कलम ५२१ ची सुधारणा. २. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (यात यापुढे, या प्रकरणामध्ये, ज्याचा निर्देश १८८८ “मुंबई महानगरपालिका अधिनियम” असा करण्यात आला आहे), याच्या कलम ५२१ ला, त्याचे पोट-कलम (१) असा नवीन क्रमांक देण्यात येईल आणि अशाप्रकारे नवीन क्रमांक दिलेल्या पोट-कलम (१) नंतर, पुढील पोट-कलम जादा दाखल करण्यात येईल :—

“(२) प्रत्येक पालिका सदस्याला भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम २ च्या खंड १९८८ (ग) च्या अर्थातर्गत लोकसेवक मानण्यात येईल.”. चा ४९.

सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३ यामध्ये कलम ५२१अ समाविष्ट करणे. ३. मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ५२१ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

“५२१अ. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याचे कलम १९७ आणि भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम १९ यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, उक्त कलमे १९७ व १९ अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे, पालिका सदस्याच्या बाबतीत, पूर्वमंजुरी देण्याकरिता राज्य शासन सक्षम असेल.”. १९७४ चा २. १९८८ चा ४९.

प्रकरण तीन

मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ याची सुधारणा.

सन १९४९ चा मुंबई ५९ याच्या कलम ४८२ ची सुधारणा. ४. मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (यात यापुढे, या प्रकरणामध्ये, ज्याचा निर्देश “प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ४८२ मध्ये पोट-कलम (२) नंतर, पुढील पोट-कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

“(३) प्रत्येक पालिका सदस्याला भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम २ च्या खंड १९८८ (ग) याच्या अर्थातर्गत लोकसेवक मानण्यात येईल.”. चा ४९.

सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९ यामध्ये कलम ४८२अ समाविष्ट करणे. ५. प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ४८२ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

पूर्वमंजुरी देण्याचा राज्य शासनाचा अधिकार. “४८२अ. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याचे कलम १९७ आणि भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम १९ यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, उक्त कलमे १९७ व १९ अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे, पालिका सदस्याच्या बाबतीत, पूर्वमंजुरी देण्याकरिता राज्य शासन सक्षम असेल.”. १९७४ चा २. १९८८ चा ४९.

प्रकरण चार

नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ याची सुधारणा.

- १९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड सन १९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २ याच्या कलम ३९४ ची सुधारणा.
२. नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (यात यापुढे, या प्रकरणामध्ये ज्याचा निर्देश “नागपूर महानगरपालिका अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ३९४ ला त्याचे पोट-कलम (१) असा नवीन क्रमांक देण्यात येईल आणि अशा प्रकारे नवीन क्रमांक दिलेल्या पोट-कलम (१) नंतर, पुढील पोट-कलम जादा दाखल करण्यात येईल :—
- १९८८ चा ४९. “(२) प्रत्येक पालिका सदस्याला भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम २ च्या खंड (ग) याच्या अर्थातर्गत लोकसेवक मानण्यात येईल.”.
७. नागपूर महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ३९४ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—
- १९७४ चा २. १९८८ चा ४९. “ ३९४अ. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याचे कलम १९७ आणि भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम १९ यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, उक्त कलमे १९७ व १९ अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे, पालिका सदस्याच्या बाबतीत, पूर्वमंजूरी देण्याकरिता राज्य शासन सक्षम असेल.”.
- सन १९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २ यामध्ये कलम ३९४अ समाविष्ट करणे.
- पूर्वमंजूरी देण्याचा राज्य शासनाचा अधिकार.

प्रकरण पाच

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याची सुधारणा.

- १९६५ चा महा. ४०. ८. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (यात यापुढे, या प्रकरणामध्ये ज्याचा निर्देश “नगरपरिषदा अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ३०२ ला, त्याचे पोट-कलम (१) असा नवीन क्रमांक देण्यात येईल आणि अशा प्रकारे नवीन क्रमांक दिलेल्या पोट-कलम (१) नंतर, पुढील पोट-कलम जादा दाखल करण्यात येईल :—
- १९८८ चा ४९. “(२) प्रत्येक परिषद सदस्याला भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम २ च्या खंड (ग) च्या अर्थातर्गत लोकसेवक मानण्यात येईल.”.
९. नगरपरिषदा अधिनियमाच्या कलम ३०२ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—
- १९७४ चा २. १९८८ चा ४९. “ ३०२अ. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याचे कलम १९७ आणि भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम १९ यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, उक्त कलमे १९७ व १९ अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे, परिषद सदस्याच्या बाबतीत, पूर्वमंजूरी देण्याकरिता राज्य शासन सक्षम असेल.”.
- सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४० याच्या कलम ३०२अ समाविष्ट करणे.
- पूर्वमंजूरी देण्याचा राज्य शासनाचा अधिकार.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

विद्यमान नगरपालिका कायद्यांमधील प्रचलित तरतुदीप्रमाणे, महानगरपालिका सदस्य व परिषद सदस्य हे, भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थातर्गत लोकसेवक आहेत. तथापि, भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ४९) याच्या कलम २ च्या अर्थातर्गत असे पालिका सदस्य व परिषद सदस्य हे लोकसेवक आहेत, अशी तरतूद नाही. त्याचप्रमाणे, अशा पालिका सदस्यांवर व परिषद सदस्यांवर खटला भरण्याची मंजूरी देण्याच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याबाबत कोणतीही स्पष्ट तरतूद नाही. अशा तरतुदीं अभावी असे खटले हे कायदेशीरदृष्ट्या खूपच गुंतागुंतीचे होतात.

२. म्हणून, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (१९८८ चा मुंबई ३), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (१९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड २) आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०) यांखालील, पालिका सदस्यांना व परिषद सदस्यांना, भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याच्या कलम २ चे खंड (ग) च्या अर्थातर्गत लोकसेवक मानण्यात येईल असे घोषित करता यावे, तसेच, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याचे कलम १९७ व भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ याचे कलम १९ अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे पूर्वमंजूरी देण्यास राज्य शासन सक्षम असेल, अशी स्पष्ट तरतूद करता यावी म्हणून, राज्य शासनास, सदर अधिनियमांमध्ये सुधारणा करणे इष्ट वाटते. अशा तरतुदींमुळे, अनावश्यक अशा कायदेशीर सतावणुकीपासून प्रामाणिक पालिका सदस्यांचे आणि परिषद सदस्यांचे संरक्षण होईल.

३. वरील उद्दिष्ट साध्य करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक १९ जुलै २०१२.

पृथ्वीराज चव्हाण,
मुख्यमंत्री.

विधान भवन :
मुंबई,
दिनांक २३ जुलै २०१२.

डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानपरिषद.

३३

मंगळवार, डिसेंबर ११, २०१२/अग्रहायण २०, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानपरिषदेत दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक, महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १११ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. C. BILL No. XIII OF 2012.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA MUNICIPAL
COUNCILS, NAGAR PANCHAYATS AND INDUSTRIAL
TOWNSHIPS ACT, 1965.

सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १३.

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यामध्ये आणखी
सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६५ चा
महा. ४०.
२०१२
चा महा.
अध्या.
१०.
आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती; आणि म्हणून, त्यांनी दिनांक ८ ऑक्टोबर २०१२ रोजी महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ प्रख्यापित केला होता;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१२ असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक ८ ऑक्टोबर २०१२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४० याच्या कलम ९अ ची सुधारणा. २. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “मुख्य अधिनियम” असा करण्यात आला आहे), याच्या कलम ९अ मध्ये, पुढील परंतुके जादा दाखल करण्यात येतील :-

“परंतु, राज्य निवडणूक आयोगाने जाहीर केलेल्या निवडणूक कार्यक्रमानुसार सार्वत्रिक किंवा पोट-निवडणुकांकरिता नामनिर्देशनपत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर २०१३ हा किंवा त्यापूर्वीचा असेल, त्याबाबतीत, जिने नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकापूर्वी, आपल्या जातीच्या प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेला असेल परंतु नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकाला वैधता प्रमाणपत्र जिला मिळालेले नसेल अशी व्यक्ती, नामनिर्देशनपत्रासोबत,—

(एक) वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी तिने पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या अर्जाची सत्य प्रत किंवा पडताळणी समितीकडे तिने असा अर्ज केला असल्याबद्दलचा अन्य कोणताही पुरावा ; आणि

(दोन) ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत, पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र ती सादर करील याबद्दलचे हमीपत्र,

सादर करील :

परंतु आणखी असे की, त्या व्यक्तीने, ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यात कसूर केल्यास, तिची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द झाली असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती, परिषद सदस्य राहण्यास निरह ठरेल. ”.

सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४० याच्या कलम ५१-१ब ची सुधारणा. ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ५१-१ब मध्ये, पुढील परंतुके जादा दाखल करण्यात येतील :-

“परंतु, निवडणूक कार्यक्रमानुसार अध्यक्षाच्या पदाच्या निवडणुकीकरिता नामनिर्देशनपत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर २०१३ हा किंवा त्यापूर्वीचा असेल, त्याबाबतीत, जिने नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकापूर्वी, आपल्या जातीच्या प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेला असेल परंतु नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकाला वैधता प्रमाणपत्र जिला मिळालेले नसेल अशी व्यक्ती, नामनिर्देशनपत्रासोबत,—

(एक) वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी तिने पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या अर्जाची सत्य प्रत किंवा पडताळणी समितीकडे तिने असा अर्ज केला असल्याबद्दलचा अन्य कोणताही पुरावा ; आणि

(दोन) ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत,
पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र ती सादर करील याबद्दलचे हमीपत्र,

सादर करील :

परंतु आणखी असे की, त्या व्यक्तीने, ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून
सहा महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यात कसूर केल्यास, तिची निवड भूतलक्षी
प्रभावाने रद्द झाली असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती, अध्यक्ष राहण्यास निरह ठरेल.”.

- २०१२ चा महा. अध्या. १०. ४. (१) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ हा, याद्वारे निरसित करण्यात येत आहे. सन २०१२ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १० याचे निरसन व व्यावृत्ती.
१०. (२) असे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा यथास्थिति, काढण्यात आलेली अधिसूचना वा आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०) याच्या कलम ९अ मध्ये अशी तरतूद होती की, राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढवण्यास इच्छुक असलेली व्यक्ती, नामनिर्देशनपत्राबरोबर, महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (२००१ चा महा. २३) याच्या तरतुदींना अनुसरून, सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करील.

२. सुमारे दहा नगरपरिषदांच्या निवडणुका ऑक्टोबर २०१२ मध्ये घेतल्या जाणार होत्या व या निवडणुका घेण्यासंबंधातील प्रारंभिक कामकाज यापूर्वीच सुरू झाले होते. तसेच, अन्य नगरपरिषदांच्या अशा निवडणुका नजिकच्या भविष्यकाळात घेण्यात येण्याची शक्यता आहे. जात पडताळणी समित्यांकडे मोठ्या प्रमाणात अर्ज प्रलंबित आहेत हे लक्षात घेता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढवण्यास इच्छुक असलेल्या अनेक व्यक्तींना, नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकापूर्वी पडताळणी समित्यांकडून देण्यात येणारे वैधता प्रमाणपत्र मिळाले नसते आणि परिणामी, ते त्यांच्या निवडणूक लढविण्याच्या हक्कापासून वंचित राहिले असते. म्हणून, शासनाला, राखीव जागांसाठी निवडणुका लढविण्यास इच्छुक असलेल्या आणि नामनिर्देशनपत्र भरतेवेळी जात वैधता प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी जात पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेल्या व्यक्तींना ते निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याची परवानगी देण्याच्या दृष्टीने, उक्त अधिनियमामध्ये सुधारणा करणे इष्ट वाटले. तसेच, शासनाला, राखीव असलेल्या पदावर निवडून आलेल्या नगरपरिषदांच्या अध्यक्षांना ते निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याची परवानगी देण्यासाठी उक्त अधिनियमाच्या कलम ५१-१ब मध्ये सुधारणा करणे इष्ट वाटले.

३. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०), यामध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक ८ ऑक्टोबर २०१२ रोजी महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ (२०१२ चा महा. अध्या. १०) प्रख्यापित केला होता.

४. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१२.
विधान भवन :
नागपूर,
दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२.

पृथ्वीराज चव्हाण,
मुख्यमंत्री.
डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव
महाराष्ट्र विधानपरिषद.

३४

मंगळवार, डिसेंबर ११, २०१२/अग्रहायण २०, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानपरिषदेत दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक,
महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १११ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. C. BILL No. XIV OF 2012.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MUMBAI MUNICIPAL
CORPORATION ACT, THE MAHARASHTRA MUNICIPAL
CORPORATIONS ACT AND THE MAHARASHTRA MUNICIPAL
COUNCILS, *NAGAR PANCHAYATS* AND INDUSTRIAL
TOWNSHIPS ACT, 1965.

सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १४.

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र
नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांमध्ये
आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

१८८८ ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र
चा ३. महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी
१९४९ अधिनियम, १९६५ यांमध्ये आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या
चा ५९. त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—
१९६५
४०. महा.

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव. १. या अधिनियमास, महाराष्ट्र महानगरपालिका व नगरपरिषदा (तिसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१२ असे म्हणावे.

प्रकरण दोन

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम याची सुधारणा.

सन १८८८ चा अधिनियम क्रमांक ३ यामध्ये कलम २५२अ समाविष्ट करणे. २. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (यात यापुढे, या प्रकरणात, ज्याचा निर्देश "मुंबई महानगरपालिका अधिनियम" असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम २५२ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सामाईक सुविधेमध्ये सहभागी होणे महानगरपालिकेस बंधनकारक असेल. " २५२अ. राज्य शासनाने किंवा, राज्य शासनाच्या अनुदेशान्वये, राज्य शासनाच्या कोणत्याही अभिकरणाने, घन कचऱ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी किंवा त्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी किंवा मलजलावर किंवा सांडपाण्यावर संस्करण किंवा पूनश्चक्रण करण्यासाठी किंवा मोठ्या प्रमाणावर पाणीपुरवठा करण्यासाठी किंवा पिण्याच्या प्रयोजनार्थ पाण्याचे संस्करण करण्यासाठी एखादी सामाईक सुविधा निर्माण केली असेल तर, राज्य शासनाने तसे निदेश दिल्यास, राजपत्रातील आदेशाद्वारे राज्य शासन विनिर्दिष्ट करील अशा अटी व शर्तीनुसार त्या सुविधेमध्ये सहभागी होणे हे महानगरपालिकेसाठी अनिवार्य असेल :

परंतु, राज्य शासन, या कलमान्वये कोणताही निदेश देण्यापूर्वी, पंधरा दिवसांच्या आत याबाबत निवेदन, कोणतेही असल्यास, सादर करण्याची महानगरपालिकेला संधी देईल. महानगरपालिकेने पंधरा दिवसांच्या आत निवेदन सादर न केल्यास, किंवा सादर केलेले निवेदन विचारात घेतल्यावर असे निदेश देणे आवश्यक आहे, असे राज्य शासनाचे मत झाल्यास, राज्य शासनास तसे निदेश देता येतील."

सन १८८८ चा अधिनियम क्रमांक ३ यामध्ये कलम ४७८-१अ समाविष्ट करणे. ३. मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ४७८-१अ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

जकात चुकवण्याबाबतचा अपराध आपसात मिटवणे. " ४७८-१अ. (१) आयुक्तास किंवा आयुक्ताने या बाबतीत प्राधिकृत केलेल्या, सहायक आयुक्ताच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्यास, आदेशाद्वारे, कार्यवाही सुरू करण्यापूर्वी किंवा त्यानंतर, जकात रक्कम तसेच देय जकात रकमेच्या दहापट इतकी आणखी रक्कम भरल्यावर जकात चुकवण्याबाबत कलम ४७८-१अ अन्वये शिक्षापात्र असलेला कोणताही अपराध आपसात मिटवता येईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये जेव्हा एखादा अपराध आपसात मिटविण्यात आला असेल तेव्हा, आपसात मिटवलेल्या अपराधाच्या संबंधात आरोपी व्यक्तीविरुद्ध आणखी कोणतीही कार्यवाही करण्यात येणार नाही आणि अगोदर कोणतीही कार्यवाही करण्यात आली असेल तर, ती समाप्त होईल आणि आरोपी व्यक्ती अभिरक्षेत असली तर, तिला मुक्त करण्यात येईल.”.

प्रकरण तीन

महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम याची सुधारणा.

१९४९ चा ५९. ४. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम (यात यापुढे, या प्रकरणात, ज्याचा निर्देश “महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम १९४ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९४९ चा अधिनियम क्रमांक ५९ यामध्ये कलम १९४ अ समाविष्ट करणे.

“१९४अ. राज्य शासनाने किंवा, राज्य शासनाच्या अनुदेशान्वये, राज्य शासनाच्या कोणत्याही अधिकरणाने, घन कचऱ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी किंवा त्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी किंवा मलजलावर किंवा सांडपाण्यावर संस्करण किंवा पूनश्चक्रण करण्यासाठी किंवा मोठ्या प्रमाणावर पाणीपुरवठा करण्यासाठी किंवा पिण्याच्या प्रयोजनार्थ पाण्याचे संस्करण करण्यासाठी एखादी सामाईक सुविधा निर्माण केली असेल तर, राज्य शासनाने तसे निदेश दिल्यास, **राजपत्रातील** आदेशाद्वारे राज्य शासन विनिर्दिष्ट करील अशा अटी व शर्तीनुसार त्या सुविधेमध्ये सहभागी होणे हे महानगरपालिकेसाठी अनिवार्य असेल :

सामाईक सुविधेमध्ये सहभागी होणे महानगरपालिकेस बंधनकारक असणे.

परंतु, राज्य शासन, या कलमान्वये कोणताही निदेश देण्यापूर्वी, पंधरा दिवसांच्या आत याबाबत निवेदन, कोणतेही असल्यास, सादर करण्याची महानगरपालिकेला संधी देईल. महानगरपालिकेने पंधरा दिवसांच्या आत निवेदन सादर न केल्यास, किंवा सादर केलेले निवेदन विचारात घेतल्यावर असे निदेश देणे आवश्यक आहे, असे राज्य शासनाचे मत झाल्यास, राज्य शासनास तसे निदेश देता येतील.”.

५. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ३९८ मध्ये “किंवा दोनशे पन्नास रूपये, यापैकी जी रक्कम अधिक असेल, त्या रकमेपर्यंत असू शकेल ” हा मजकूर वगळण्यात येईल.

सन १९४९ चा अधिनियम क्रमांक ५९ याच्या कलम ३९८ ची सुधारणा.

६. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ३९८ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९४९ चा अधिनियम क्रमांक ५९ यामध्ये कलम ३९८-१ अ समाविष्ट करणे.

जकात
चुकवण्याबाबतचा
अपराध
आपसात
मिटवणे.

“ ३९८-१अ. (१) आयुक्तास किंवा आयुक्ताने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या, सहायक आयुक्ताच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्यास, आदेशाद्वारे, कार्यवाही सुरू करण्यापूर्वी किंवा त्यानंतर, जकात रक्कम तसेच देय जकात रकमेच्या दहापट इतकी आणखी रक्कम भरल्यावर, जकात चुकवण्याबाबत कलम ३९८ अन्वये शिक्षापात्र असलेला कोणताही अपराध आपसात मिटवता येईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये जेव्हा एखादा अपराध आपसात मिटविण्यात आला असेल तेव्हा, आपसात मिटवलेल्या अपराधाच्या संबंधात आरोपी व्यक्तीविरुद्ध आणखी कोणतीही कार्यवाही करण्यात येणार नाही आणि अगोदर कोणतीही कार्यवाही करण्यात आली असेल तर ती समाप्त होईल आणि आरोपी व्यक्ती अभिरक्षेत असली तर, तिला मुक्त करण्यात येईल.”.

प्रकरण चार

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याची सुधारणा.

सन १९६५ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक ४०
यामध्ये कलम
२१९अ
समाविष्ट
करणे.

७. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याच्या कलम २१९ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

१९६५
चा
महा.
४०.

सामाईक
सुविधेमध्ये
सहभागी होणे
परिषदेस
बंधनकारक
असणे.

“ २१९अ. राज्य शासनाने किंवा, राज्य शासनाच्या अनुदेशान्वये, राज्य शासनाच्या कोणत्याही अधिकरणाने, घन कचऱ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी किंवा त्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी किंवा मलजलावर किंवा सांडपाण्यावर संस्करण किंवा पूनश्चक्रण करण्यासाठी किंवा मोठ्या प्रमाणावर पाणीपुरवठा करण्यासाठी किंवा पिण्याच्या प्रयोजनार्थ पाण्याचे संस्करण करण्यासाठी एखादी सामाईक सुविधा निर्माण केली असेल तर, राज्य शासनाने तसे निदेश दिल्यास, **राजपत्रातील** आदेशाद्वारे राज्य शासन विनिर्दिष्ट करील अशा अटी व शर्तीनुसार त्या सुविधेमध्ये सहभागी होणे हे परिषदेसाठी अनिवार्य असेल :

परंतु, राज्य शासन, या कलमान्वये कोणताही निदेश देण्यापूर्वी, पंधरा दिवसांच्या आत याबाबत निवेदन, कोणतेही असल्यास, सादर करण्याची परिषदेला संधी देईल. परिषदेने पंधरा दिवसांच्या आत निवेदन सादर न केल्यास, किंवा सादर केलेले निवेदन विचारात घेतल्यावर असे निदेश देणे आवश्यक आहे, असे राज्य शासनाचे मत झाल्यास, राज्य शासनास तसे निदेश देता येतील.”.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

नगरातील घन कचऱ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी व त्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी, मलजल व सांडपाणी यांवर संस्करण आणि पूनश्चक्रण करण्यासाठी आणि पाण्याचा मोठ्या प्रमाणावर पुरवठा करण्यासाठी किंवा पिण्याच्या प्रयोजनार्थ, पाण्याचे संस्करण करण्यासाठी कार्यक्षम सुविधा निर्माण करणे आणि त्यांचे उपयोजन करणे ही नागरी स्थानिक संस्थांची मुख्य जबाबदारी आहे. तथापि, बऱ्याचदा निधीचा तुटवडा किंवा विशेष ज्ञान-नैपुण्याचा अभाव किंवा योग्य जमीन उपलब्ध नसणे यांमुळे काही नागरी स्थानिक संस्थांना या सुविधा नागरिकांपर्यंत पोहोचवणे शक्य होत नाही. अशा परिस्थितीत उपरोक्त सुविधा देण्याच्या उद्देशाने, जे केवळ शासन अथवा शासनाने विनिर्दिष्ट केलेले कोणतेही अधिकरण देऊ शकेल, अशा सामाईक सुविधा उभारणीच्या शक्यतेचा विचार करणे, इष्ट ठरते.

२. ही जबाबदारी स्वीकारणे राज्य शासनास शक्य व्हावे म्हणून, जेव्हा घन कचऱ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी व त्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी, मलजल व सांडपाणी यांवर संस्करण किंवा पूनश्चक्रण करण्यासाठी किंवा मोठ्या प्रमाणावर पाणीपुरवठा करण्यासाठी किंवा पिण्याच्या प्रयोजनार्थ पाण्याचे संस्करण करण्यासाठी एखादी सामाईक सुविधा राज्य शासनाकडून अथवा राज्य शासनाच्या अनुदेशानुसार राज्य शासनाच्या कोणत्याही अधिकरणाकडून निर्माण करण्यात येईल तेव्हा, राज्य शासनाने तसे निदेश दिल्यास, संबंधित महानगरपालिकेस अथवा परिषदेस, राज्य शासन **राजपत्रातील** आदेशाद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशा अटी व शर्तीनुसार त्या सुविधेमध्ये सहभागी होणे अनिवार्य असेल, अशी तरतूद करण्यासाठी, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (१८८८ चा ३), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम (१९४९ चा ५९) आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०) यांमध्ये योग्य त्या सुधारणा करणे शासनास इष्ट वाटते. तसेच, असे कोणतेही निदेश देण्यापूर्वी, संबंधित महानगरपालिकेस अथवा परिषदेस निवेदन सादर करण्याची संधी देण्याचेही प्रस्तावित केले आहे.

३. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (१८८८ चा ३) याच्या कलम ४७८-१अ मध्ये, जकात चुकवण्याच्या अपराधाबाबत देय जकात रकमेच्या पाच पटपेक्षा कमी नसेल परंतु दहापट इतकी असू शकेल इतकी शास्ती लादण्याची तरतूद आहे. अशी शास्ती केवळ संबंधित व्यक्तीच्या दोष-सिद्धिन्तरच लादता येऊ शकते. तथापि, अपराधाचे स्वरूप आणि न्यायालयात अशा प्रकरणांचा निर्णय करण्यासाठी लागणारा कालावधी विचारात घेता, उक्त अधिनियमामध्ये योग्य त्या तरतुदी समाविष्ट करून त्याद्वारे, जकात रक्कम तसेच देय जकात रकमेच्या दहापट इतकी आणखी रक्कम भरल्यावर, जकात चुकवण्याबाबतचा अपराध आपसात मिटवण्यासाठी तरतूद करणे महाराष्ट्र शासनास इष्ट वाटते.

महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम (१९४९ चा ५९) यामध्ये देखील तशीच तरतूद करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

४. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक ५ डिसेंबर, २०१२.

पृथ्वीराज चव्हाण,
मुख्यमंत्री.

विधान भवन :
नागपूर,
दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२.

डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव
महाराष्ट्र विधानपरिषद.

मंगळवार, डिसेंबर ११, २०१२/अग्रहायण २०, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक,
महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXIX OF 2012.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA VILLAGE PANCHAYATS ACT.

सन २०१२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक २९.

महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, महाराष्ट्र १९५९
ग्रामपंचायत अधिनियम यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे चा ३.
आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि म्हणून,

२०१२ चा त्यांनी दिनांक ४ ऑक्टोबर २०१२ रोजी, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२
महा. प्रख्यापित केला होता ;
अध्या. ९.

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी**, भारतीय गणराज्याच्या त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (तिसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१२ असे म्हणावे.

संक्षिप्त नाव
व प्रारंभ.

(२) तो, दिनांक ४ ऑक्टोबर २०१२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

१९५९
चा ३. २. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ मुख्य अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे), याच्या कलम १०-१क मधील, विद्यमान परंतुकांपेवजी, पुढील परंतुके दाखल करण्यात येतील :-

सन १९५९ चा
अधिनियम
क्रमांक ३ याच्या
कलम १०-१क
ची सुधारणा.

“ परंतु, राज्य निवडणूक आयोगाने जाहीर केलेल्या निवडणूक कार्यक्रमानुसार सार्वत्रिक किंवा पोट-निवडणुकांकरिता नामनिर्देशनपत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर २०१३ हा किंवा त्यापूर्वीचा असेल, मात्र, जिने नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकापूर्वी, आपल्या जातीच्या प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेला असेल, परंतु जिला नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकाला वैधता प्रमाणपत्र मिळालेले नसेल अशी व्यक्ती, नामनिर्देशनपत्रासोबत,-

(एक) वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी तिने पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या अर्जाची सत्यप्रत किंवा पडताळणी समितीकडे तिने असा अर्ज केला असल्याबद्दलचा अन्य कोणताही पुरावा ; आणि

(दोन) ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत, पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र ती सादर करील याबद्दलचे हमीपत्र, सादर करील :

परंतु, आणखी असे की, त्या व्यक्तीने, ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यात कसूर केल्यास, तिची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द झाली असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती, सदस्य राहण्यास निरह ठरेल.” .

३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३०-१क मधील, विद्यमान परंतुकांपेवजी, पुढील परंतुके दाखल करण्यात येतील :-

सन १९५९ चा
अधिनियम
क्रमांक ३ याच्या
कलम ३०-१क
ची सुधारणा.

“ परंतु, सरपंच पदासाठी जाहीर केलेल्या निवडणूक कार्यक्रमानुसार नामनिर्देशनपत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर २०१३ हा किंवा त्यापूर्वीचा असेल, मात्र, जिने नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकापूर्वी, आपल्या जातीच्या प्रमाणपत्राच्या पडताळणीसाठी पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेला असेल, परंतु जिला नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या दिनांकाला वैधता प्रमाणपत्र मिळालेले नसेल अशी व्यक्ती, नामनिर्देशनपत्रासोबत,-

(एक) वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी तिने पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या अर्जाची सत्यप्रत किंवा पडताळणी समितीकडे तिने असा अर्ज केला असल्याबद्दलचा अन्य कोणताही पुरावा ; आणि

**महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५**

(दोन) ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत, पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र ती सादर करील याबद्दलचे हमीपत्र, सादर करील :

परंतु, आणखी असे की, त्या व्यक्तीने, ती निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यात कसूर केल्यास, तिची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द झाली असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती, सरपंच राहण्यास निरर्ह ठरेल.” .

सन २०१२ चा
महाराष्ट्र
अध्यादेश क्रमांक
९ याचे निरसन
व व्यावृत्ती.

४. (१) महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ हा, याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे.

(२) असे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा यथास्थिती, काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना वा आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

२०१२ चा
महा.
अध्या.
क्र. ९

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम (१९५९ चा ३) याच्या कलम १०-१-क मध्ये अशी तरतूद होती की, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती किंवा, यथास्थिती, नागरिकांचा मागासवर्ग यांच्याकरिता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढविण्यास इच्छुक असलेली प्रत्येक व्यक्ती नामनिर्देशनपत्राबरोबर महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० (२००१ चा महा. २३) याच्या तरतुदींना अनुसरून, सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करील.

२. राज्यातील सुमारे १०,१३४ ग्रामपंचायतींच्या निवडणुका सप्टेंबर २०१२ ते डिसेंबर २०१३ या महिन्यांमध्ये घेतल्या जात असून, या निवडणुका घेण्यासंबंधातील प्रारंभिक कामकाज यापूर्वीच सुरू झाले होते. वेगवेगळ्या इयत्ता व विविध व्यावसायिक पाठ्यक्रमांची प्रवेश प्रक्रिया विचारात घेता, जात पडताळणी समित्यांवर अगोदरच कामाचा अधिक भार पडलेला होता, त्या समित्यांना विद्यार्थ्यांच्या अर्जांची पडताळणी करण्याचे काम नियमित स्वरूपाचे असल्याने ते काम अग्रक्रमाने हाती घ्यावे लागणार होते. यामुळे, जात पडताळणी समित्यांकडून जात वैधता प्रमाणपत्र मिळण्यामध्ये अडचणी निर्माण झाल्या असल्या.

३. जात पडताळणी समित्यांवर पडताळणीच्या कामाचा अधिक भार असल्याने, या समित्यांकडून केवळ जात वैधता प्रमाणपत्र वेळेत न दिल्यामुळे उमेदवारांना, राखीव असलेल्या पदांसाठी निवडणूक लढविण्याच्या संधीपासून वंचित ठेवले गेले असते अशी प्रतिवेदने जनतेकडून व संभाव्य उमेदवारांकडून मिळाल्यामुळे, शासनाला, राखीव जागांसाठी निवडणुका लढविण्यास इच्छुक असलेल्या आणि नामनिर्देशनपत्र भरतेवेळी जात वैधता प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी जात पडताळणी समितीकडे अर्ज केलेल्या व्यक्तींना ते निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याची परवानगी देण्याच्या दृष्टीने, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियमामध्ये सुधारणा करणे इष्ट वाटले. तसेच, शासनाला, राखीव असलेल्या पदावर निवडून आलेल्या सरपंचांना ते निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याची परवानगी देण्यासाठी उक्त अधिनियमाच्या कलम ३०-१क मध्ये सुधारणा करणे इष्ट वाटले.

**महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५**

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम (१९५९ चा ३) मध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी, तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक ४ ऑक्टोबर २०१२ रोजी महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ (२०१२ चा महा. अध्या. ९) प्रख्यापित केला होता.

५. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे

मुंबई,
दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१२.

जयंत पाटील,
ग्रामविकास मंत्री.

विधान भवन :
नागपूर,
दिनांक : ११ डिसेंबर, २०१२.

डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.

३६

मंगळवार, डिसेंबर ११, २०१२/अग्रहायण २०, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक ११ डिसेंबर, २०१२ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक
महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXXII OF 2012.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA EDUCATION AND
EMPLOYMENT GUARANTEE (CESS) ACT, 1962.

सन २०१२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३२.

महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२
यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी
१९६२ (उपकर) अधिनियम, १९६२ यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी
चा महा. तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची
२७. खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक ३ डिसेंबर २०१२ रोजी महाराष्ट्र शिक्षण आणि
२०१२ चा रोजगार हमी (उपकर) (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ हा प्रख्यापित केला होता ;
महा.
अध्या. ११.

भाग पाच—३अ

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी**, भारतीय गणराज्याच्या त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) (सुधारणा) अधिनियम, २०१२ असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक ३ डिसेंबर २०१२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७ याच्या कलम २ ची सुधारणा. २. महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “मुख्य अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम २ मध्ये,—
(एक) खंड (अ) मध्ये, परंतुक वगळण्यात येईल ;
(दोन) खंड (ब) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

“ (बअ) “भांडवली मूल्य” म्हणजे संबंधित नगरपालिका कायद्याच्या तरतुदीनुसार जमिनीचे किंवा इमारतीचे किंवा तिच्या भागाचे निश्चित किंवा निर्धारित केलेले भांडवली मूल्य ; ”.

सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७ याच्या कलम ४ ची सुधारणा. ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ४ मध्ये, खंड (अ) ऐवजी, पुढील खंड दाखल करण्यात येईल :—
“ (अ) (एक) १ एप्रिल १९७४ पासून, यासोबत जोडलेल्या अनुसूची अ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या दरांनी नगरपालिका क्षेत्रातील जमिनींवर व इमारतींवर कर बसविण्यात व वसूल करण्यात येईल ;

(दोन) मुंबई महानगरपालिका अधिनियमान्वये घटित केलेल्या बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या नगरपालिका क्षेत्राच्या बाबतीत १ एप्रिल २०१० पासून, आणि इतर नगरपालिकेच्या बाबतीत ज्या दिनांकास अशा नगरपालिकेने मालमत्ता कर आकारणीचा मूलाधार म्हणून जमिनीचे किंवा इमारतीचे भांडवली मूल्य स्वीकारले असेल त्या दिनांकापासून, जिल्हाधिकाऱ्याने नगरपालिकेचा प्रस्ताव मिळाल्यावर, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे अधिसूचित केलेल्या दरांनी जमिनींवर आणि इमारतींवर कर बसविण्यात येईल व वसूल करण्यात येईल आणि असा कर, जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या वापरकर्त्यांच्या वेगवेगळ्या वर्गांसाठी वेगवेगळा असू शकेल आणि तो, त्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या भांडवली मूल्याच्या ०.०१ टक्क्यांपेक्षा कमी असणार नाही आणि ०.३ टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु, ज्या दिनांकास व दिनांकापासून भांडवली मूल्यावर असा कर बसविण्यात आला असेल अशा दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी, असा कर,—

(एक) निवासी प्रयोजनांसाठी वापरण्यात येणाऱ्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या बाबतीत, अशा दिनांकाच्या लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये त्यांच्याबाबतीत बसविण्यायोग्य असलेल्या कराच्या रकमेच्या दुप्पट रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही ; आणि

(दोन) निवासेतर प्रयोजनांसाठी वापरण्यात येणाऱ्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या बाबतीत, अशा दिनांकाच्या लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये त्यांच्याबाबतीत बसविण्यायोग्य असलेल्या कराच्या रकमेच्या तिप्पट रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु आणखी असे की, ज्या कोणत्याही निवासी किंवा निवासेतर इमारतीच्या किंवा तिच्या भागाच्या संबंधातील कर हा, संमती-नि-परवानगी आकार, मग तो कोणत्याही नावाने संबोधला गेला असेल, विचारात घेऊन काढलेल्या वार्षिक भाडे मूल्याच्या आधारे बसविला असेल अशा इमारती व तिच्या भागाच्या संबंधात, पहिल्या परंतुकाच्या प्रयोजनांसाठी, अशा लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये बसविण्यायोग्य असलेला असा कर हा, जणू काही अशी इमारत किंवा तिचा भाग स्वतः भोगवटा करीत होता असे समजून निश्चित करणे विधिसंमत असेल :

परंतु असेही की, ज्या वर्षापासून भांडवली मूल्यावर असा कर बसविला असेल अशा वर्षापासून सुरू होणाऱ्या पाच वर्षांच्या कालावधीकरिता ४६.४५ चौरस मीटर (५०० चौरस फूट) किंवा त्याहून कमी चटई क्षेत्र असलेल्या निवासी इमारतीच्या किंवा निवासी गाळ्याच्या बाबतीत बसविण्यायोग्य असलेली कराची रक्कम ही, ज्या वर्षापासून भांडवली मूल्यावर असा कर बसविला असेल अशा वर्षांच्या लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये बसविलेल्या व देय असलेल्या कराच्या रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु असेही की, भांडवली मूल्यावर असा कर बसविण्यात आल्याच्या वर्षानंतर, कोणत्याही करपात्र जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या संबंधातील करामध्ये प्रत्येक पाच वर्षांनी सुधारणा करण्यात येईल आणि अशी प्रत्येक सुधारणा केल्यावर अशा कराची रक्कम ही कोणत्याही बाबतीत, सुधारणेच्या लगतपूर्वीच्या वर्षात बसविण्यात आलेल्या व देय असलेल्या कराच्या रकमेच्या चाळीस टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही ; ”.

४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ५ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील “ वार्षिक भाडेमूल्यावर ” सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७ याच्या कलम ५ ची सुधारणा.

५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६ब मधील, खंड (अ) ऐवजी, पुढील खंड दाखल करण्यात येईल :—

“(अ) (एक) १ एप्रिल १९७५ पासून, यासोबत जोडलेल्या अनुसूची क मध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या दरांनी निवासेतर प्रयोजनासाठी वापरण्यात येणाऱ्या किंवा वापरण्याचा हेतू असलेल्या नगरपालिका क्षेत्रातील जमिनी व इमारती यांवर आणखी कर ;

१८८८
चा ३.

(दोन) मुंबई महानगरपालिका अधिनियमान्वये घटित केलेल्या बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या नगरपालिका क्षेत्राच्या बाबतीत १ एप्रिल २०१० पासून, आणि इतर नगरपालिकेच्या बाबतीत ज्या दिनांकास अशा नगरपालिकेने मालमत्ता कर आकारणीचा मूलाधार म्हणून जमिनीचे किंवा

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

इमारतीचे भांडवली मूल्य स्वीकारले असेल त्या दिनांकापासून, जिल्हाधिकाऱ्याने नगरपालिकेचा प्रस्ताव मिळाल्यावर, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे अधिसूचित केलेल्या दरांनी निवासेतर प्रयोजनासाठी वापरण्यात येणाऱ्या किंवा वापरण्याचा हेतू असलेल्या जमिनीवर व इमारतीवर कर बसविण्यात व वसूल करण्यात येईल आणि असा कर जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या वापरकर्त्यांच्या वेगवेगळ्या वर्गाकरिता वेगवेगळा असू शकेल आणि तो, त्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या भांडवली मूल्याच्या ०.००५ टक्क्यांपेक्षा कमी असणार नाही व ०.१० टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु, ज्या दिनांकास व दिनांकापासून भांडवली मूल्यावर असा कर बसविण्यात आला असेल अशा दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी, असा कर हा, अशा दिनांकाच्या लगतपूर्वीच्या वर्षात त्याच्याबाबतीत बसविण्यायोग्य असलेल्या कराच्या रकमेच्या तिप्पट रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही :

परंतु आणखी असे की, कोणत्याही निवासेतर इमारतीच्या किंवा तिच्या भागाच्या बाबतीतील कर हा, संमती-नि-परवानगी आकार, मग तो कोणत्याही नावाने संबोधला गेला असेल, विचारात घेऊन काढलेल्या वार्षिक भाडे मूल्याच्या आधारे बसविला असेल अशा इमारती व तिच्या भागाच्या संबंधात, पहिल्या परंतुकाच्या प्रयोजनांसाठी, अशा लगतपूर्वीच्या वर्षामध्ये बसविण्यायोग्य असलेला असा कर हा, जणू काही अशी इमारत किंवा तिचा भाग स्वतः भोगवटा करीत होता असे समजून निश्चित करणे विधिसंमत असेल :

परंतु असेही की, भांडवली मूल्यावर असा कर बसविण्यात आल्याच्या अशा वर्षानंतर, कोणत्याही करपात्र जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या संबंधातील करामध्ये प्रत्येक पाच वर्षांनी सुधारणा करण्यात येईल आणि अशी प्रत्येक सुधारणा केल्यावर अशा कराची रक्कम ही, कोणत्याही बाबतीत, सुधारणेच्या निकटपूर्वीच्या वर्षात बसविण्यात आलेल्या व देय असलेल्या कराच्या रकमेच्या चाळीस टक्क्यांपेक्षा अधिक असणार नाही ; ”.

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २७
याच्या कलम
६क ची
सुधारणा.

६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६क मधील, पोट-कलम (२) मध्ये,—

(एक) “ अनुसूची क मध्ये ” या मजकुरानंतर “ किंवा कलम ६ब च्या खंड (अ) मधील उप-खंड (दोन) मध्ये ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

(दोन) “ वार्षिक भाडेमूल्ये ” हा मजकूर ज्या दोन ठिकाणी त्याच्या व्याकरणिक फेरफारांसह आला आहे त्याच्यानंतर “ किंवा, यथास्थिति, भांडवली मूल्य ” हा मजकूर त्याच्या व्याकरणिक फेरफारांसह समाविष्ट करण्यात येईल.

७. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६६ मध्ये “ वार्षिक भाडेमुल्यावर ” या मजकूरानंतर “ किंवा, सन १९६२ चा
यथास्थिति, भांडवली मूल्यावर ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल. महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २७
याच्या कलम
६६ ची
सुधारणा.

८. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १० मधील पोट-कलम (१) मध्ये “ न दिलेल्या कराच्या सन १९६२ चा
रकमेच्या एक-दशांशाहून जास्त नसेल अशी आणखी रक्कम शास्ती म्हणून ” या मजकुराऐवजी “ न महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २७
याच्या कलम
१० ची
सुधारणा.
दिलेल्या कराच्या रकमेच्या दर महिन्याला दोन टक्क्यांहून जास्त नसेल इतकी रक्कम शास्ती
म्हणून ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

९. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२ मध्ये “ जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या ” या मजकुराने सुरू सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २७
याच्या कलम
१२ ची
सुधारणा.
होणाऱ्या आणि “ तितकी रक्कम वसूल करता येईल ” या मजकुराने संपणाऱ्या मजकुराऐवजी, पुढील
मजकूर दाखल करण्यात येईल :—

“ ज्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या संबंधात कर येणे असेल अशा जमिनीच्या किंवा
इमारतीच्या कोणत्याही भागाच्या भोगवटादाराकडून,—

(एक) देय असलेल्या वार्षिक भाड्याचे, त्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या वार्षिक भाडे
मूल्याच्या एकूण रकमेशी जे प्रमाण असेल त्याच प्रमाणात, वार्षिक भाडे मूल्यावर आधारित
येणे असलेल्या कराच्या एकूण रकमेशी असलेल्या त्याच्या भागाचा असा हिस्सा अशा
भोगवटादाराकडून वसूल करता येईल ; किंवा

(दोन) भोगवटादाराच्या जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या अशा भागाच्या भांडवली मूल्याचे,
उक्त जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या संबंधात, भांडवली मूल्यावर आधारित कराच्या एकूण
रकमेशी जे प्रमाण असेल त्याच प्रमाणात, भांडवली मूल्यावर आधारित येणे असलेल्या
कराच्या एकूण रकमेशी असलेल्या त्याच्या भागाचा असा हिस्सा अशा भोगवटादाराकडून
वसूल करता येईल.”.

१०. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १३ मधील पोट-कलम (२) मध्ये “ असा प्रत्येक गाळा सन १९६२ चा
ज्या भाड्यावर भाड्याने देण्यात आला असेल त्या भाड्याच्या ” या मजकूरानंतर “ किंवा त्याने महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक २७
याच्या कलम
१३ ची
सुधारणा.
भोगवटा केला असेल अशा गाळाच्या भांडवली मूल्याच्या रकमेच्या ” हा मजकूर समाविष्ट
करण्यात येईल.

शंका निरसन
करणे.

११. शंका निरसन करण्यासाठी, याद्वारे असे घोषित करण्यात येत आहे की, मुंबई

१८८८
चा ३.

महानगरपालिका अधिनियमान्वये घटित केलेल्या बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या नगरपालिका क्षेत्राच्या बाबतीत १ एप्रिल २०१० लगतपूर्वीच्या आणि इतर नगरपालिकांच्या बाबतीत अशा नगरपालिकेने कराचा मूलाधार म्हणून जमिनीचे किंवा इमारतीचे भांडवली मूल्य स्वीकारले असेल त्या दिनांकाच्या लगतपूर्वीच्या कोणत्याही कालावधीसाठी वार्षिक भाडेमूल्याच्या आधारे बसवलेल्या कोणत्याही कराचे कोणतेही निर्धारण, पुनःनिर्धारण, तो बसवणे (शास्ती बसवणे यांसह) व वसूल करणे यासंबंधीची सर्व कार्यवाही ही या अधिनियमात काहीही अंतर्भूत असेल तरी, परंतु, त्यात अन्यथा स्पष्ट तरतूद केली असेल त्या व्यतिरिक्त, जणू काही हा अधिनियम अंमलात आला नाही असे समजून, मुख्य अधिनियमान्वये चालू राहतील आणि हाताळल्या जातील.

अडचणी दूर
करण्याचा
अधिकार.

१२. (१) या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना किंवा त्यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे किंवा या अधिनियमात अंतर्भूत असलेल्या बाबींच्या संबंधात मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, अडचणी दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसणारी कोणतीही गोष्ट प्रसंग उद्भवेल त्यानुसार **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे करता येईल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर असा कोणताही आदेश काढता येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) खालील प्रत्येक आदेश, तो काढल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.

- २०१२ १३. महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ हा, याद्वारे, सन २०१२ चा
चा निरसित करण्यात येत आहे. महाराष्ट्र
महा. अध्यादेश
अध्या. क्रमांक ११
११. याचे निरसन व
व्यावृत्ती.
- (२) असे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य
अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही
अधिसूचना, आदेश किंवा देयके यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा केल्याप्रमाणे मुख्य
अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति,
काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा महा. २७) याच्या अनुक्रमे ४ व ६ब या कलमांन्वये शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकर आकारण्यात येतो. नगरपालिका क्षेत्रामध्ये संबंधित नगरपालिका कायद्यान्वये ज्या रीतीने मालमत्ता कर वसूल केले जातात त्याच रीतीने अशा क्षेत्रात असा उपकर नगरपालिकांनी वसूल करावयाचा आहे.

२. कराच्या संरचनेत अधिक पारदर्शकता व सुसंगती आणण्याच्या दृष्टीने, महानगरपालिका व नगरपरिषदा यांना, जमिनी व इमारती यांच्या वार्षिक भाडे मूल्याच्या आधारावर मालमत्ता कर आकारण्याच्या पद्धतीऐवजी, अशा जमिनी व इमारती यांच्या भांडवली मूल्याच्या आधारावर मालमत्ता कर आकारण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहेत.

बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने १ एप्रिल २०१० पासून, जमिनी व इमारती यांवर मालमत्ता कराची आकारणी करण्याचा आधार म्हणून भांडवली मूल्याचा स्वीकार केलेला आहे परिणामी, तेव्हापासून जमिनी व इमारतींचे वार्षिक भाडेमूल्य निश्चित करण्याचा अधिकार काढून घेतला गेला आहे. या पार्श्वभूमीवर, जमिनी व इमारतींच्या भांडवली मूल्याच्या आधारावर शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकराचीसुद्धा आकारणी करण्याच्या दृष्टीने, शासनाला, उक्त अधिनियमात योग्य ती सुधारणा करणे इष्ट वाटले.

बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला डिसेंबर २०१२ पासून पुढे मालमत्ता करांच्या वसुलीसाठी अंतिम देयके पाठवावयाची आहेत. शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकराची वसुली करण्यासाठी लागणारा आस्थापना खर्च व लेखनसामग्री खर्च विचारात घेऊन, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला मालमत्ता करांच्या देयकांसोबत शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकराची देयके पाठविणे शक्य व्हावे म्हणून उक्त अधिनियमात तातडीने सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले होते.

३. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा महा. २७) यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक ३ डिसेंबर २०१२ रोजी महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) (सुधारणा) अध्यादेश, २०१२ (२०१२ चा महा. अध्या. ११), हा प्रख्यापित केला होता.

४. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

नागपूर,

दिनांक ५ डिसेंबर, २०१२.

बाळासाहेब थोरात,

महसूल मंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे जापन.

या विधेयकात, वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहेत :—

खंड ३.—महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ याच्या कलम ४ मध्ये मूळ खंडाऐवजी खंड (अ) दाखल करणाऱ्या या खंडान्वये, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या नगरपालिकाक्षेत्राच्या बाबतीत दिनांक १ एप्रिल २०१० पासून आणि इतर नगरपालिकेच्या बाबतीत ज्या दिनांकास अशा नगरपालिकेने मालमत्ता कर आकारणीचा मूलाधार म्हणून जमिनीचे किंवा इमारतीचे भांडवली मूल्य स्वीकारले असेल त्या दिनांकापासून, नगरपालिकेचा प्रस्ताव मिळाल्यावर, शिक्षण उपकराचा दर, जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या भांडवली मूल्याच्या ०.०१ टक्क्यापेक्षा कमी असणार नाही आणि ०.३ टक्क्यापेक्षा अधिक असणार नाही, असा दर **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे अधिसूचित करण्याचा अधिकार जिल्हाधिकाऱ्याकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ५.—महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ याच्या कलम ६ब मध्ये मूळ खंडाऐवजी खंड (अ) दाखल करणाऱ्या या खंडान्वये, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या नगरपालिका क्षेत्राच्याबाबतीत दिनांक १ एप्रिल २०१० पासून आणि इतर नगरपालिकेच्या बाबतीत ज्या दिनांकास अशा नगरपालिकेने मालमत्ता कर आकारणीचा मूलाधार म्हणून जमिनीचे किंवा इमारतीचे भांडवली मूल्य स्वीकारले असेल त्या दिनांकापासून, नगरपालिकेचा प्रस्ताव मिळाल्यावर, रोजगार हमी उपकराचा दर, जमिनीच्या किंवा इमारतीच्या किंवा त्यांच्या भागांच्या भांडवली मूल्याच्या ०.००५ टक्क्यापेक्षा कमी असणार नाही आणि ०.१० टक्क्यापेक्षा अधिक असणार नाही, असा दर **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे अधिसूचित करण्याचा अधिकार, जिल्हाधिकाऱ्याकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १२.—या खंडान्वये, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, ती दूर करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे वर उल्लेखिलेले प्रस्ताव हे सामान्य स्वरूपाचे आहेत.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

वित्तीय जापन

जमिनी व इमारती यांच्या भांडवली मूल्याच्या आधारे, शिक्षण उपकर व रोजगार हमी उपकर आकारता येणे शक्य व्हावे म्हणून, महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) अधिनियम, १९६२ यात सुधारणा करण्यासाठी या विधेयकात तरतूद आहे.

राज्य विधानमंडळाचा अधिनियम म्हणून हे विधेयक अधिनियमित झाल्यावर राज्याच्या एकत्रित निधीतून आवर्ती किंवा अनावर्ती खर्चाचा अंतर्भाव असणारी कोणतीही तरतूद या विधेयकात नाही.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

२९

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ अन्वये राज्यपालांची शिफारस

(महाराष्ट्र शासन, विधी व न्याय विभाग, आदेशाची प्रत)

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ याच्या खंड (१) अन्वये महाराष्ट्राच्या राज्यपालांना प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तींचा वापर करून, ते महाराष्ट्र शिक्षण आणि रोजगार हमी (उपकर) (सुधारणा) विधेयक, २०१२ पुरःस्थापित करण्यास व विचारात घेण्याबाबत महाराष्ट्र विधानसभेस शिफारस करीत आहेत.

विधान भवन :

नागपूर,

दिनांक : ११ डिसेंबर, २०१२.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानसभा.

बुधवार, डिसेंबर १२, २०१२/अग्रहायण २१, शके १९३४

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानपरिषदेत दिनांक १२ डिसेंबर २०१२ रोजी सादर करण्यात आलेल्या महाराष्ट्र स्वयं-अर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियमन) विधेयकावरील संयुक्त समितीचा अहवाल महाराष्ट्र विधानपरिषद नियम १२५ च्या पोट-नियम (४) यांच्या उपबंधानुसार सर्व लोकांच्या माहितीसाठी प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक ७.

महाराष्ट्र स्वयं-अर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियमन) विधेयक, २०१२
यावरील संयुक्त समितीची रचना.

- (१) श्री. राजेंद्र दर्डा, शालेय शिक्षण मंत्री तथा समिती प्रमुख
- (२) प्रा. फौजिया खान, शालेय शिक्षण राज्यमंत्री
- (३) श्री. सदाशिव पाटील, वि.स.स.
- (४) श्री. मधुकर चव्हाण, वि.स.स.
- (५) श्रीमती निर्मला गावित, वि.स.स.

- (६) श्री. नवाब मलिक, वि.स.स.
- (७) श्री. जितेंद्र आव्हाड, वि.स.स.
- (८) श्री. चंद्रशेखर घुले, वि.स.स.
- (९) श्री. देवेंद्र फडणवीस, वि.स.स.
- (१०) श्री. मंगलप्रभात लोढा, वि.स.स.
- (११) श्री. सुभाष देसाई, वि.स.स.
- (१२) श्री. विवेक पंडित, वि.स.स.
- (१३) श्री. शिशिर शिंदे, वि.स.स.
- (१४) श्री. विवेक पाटील, वि.स.स.
- (१५) श्री. जयकुमार गोरे, वि.स.स.
- (१६) श्री. विक्रम काळे, वि.प.स.
- (१७) श्री. मोहन जोशी, वि.प.स.
- (१८) डॉ. सुधीर तांबे, वि.प.स.
- (१९) श्री. रामनाथ मोते, वि.प.स.
- (२०) डॉ. दिपक सावंत, वि.प.स.
- (२१) श्री. वसंतराव खोटेरे, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव.
- (२) श्री. उत्तमसिंग चव्हाण, सह सचिव.
- (३) श्री. सुभाषचंद्र मयेकर, उप सचिव.
- (४) श्री. संतोष पराडकर, अवर सचिव.

शालेय शिक्षण विभाग :

श्री. ज. स. सहारिया, अपर मुख्य सचिव.

विधी व न्याय विभाग :

- (१) श्री. ह. बा. पटेल, सचिव (विधी विधान).
- (२) श्रीमती पुष्पा तावडे, सह सचिव.
- (३) स. ब. वाघोले, सहायक प्रारूपकार-नि-अवर सचिव.

संयुक्त समितीचा अहवाल

ज्या संयुक्त समितीकडे सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक ७.—महाराष्ट्र स्वयं-अर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियमन) विधेयक, २०१२ विचारार्थ पाठविण्यात आले होते. त्या समितीचा प्रमुख या नात्याने मला तिच्या वतीने अहवाल सादर करण्यास प्राधिकृत करण्यात आले असून मी हा अहवाल यासोबत जोडलेल्या समितीने सुधारणा केलेल्या विधेयकासह सादर करीत आहे.

हे विधेयक दिनांक १७ एप्रिल २०१२ रोजी विधानपरिषदेत मांडण्यात आले होते. सदरहू विधेयक दोन्ही सभागृहांच्या संयुक्त समितीकडे विचारार्थ पाठविण्यासंबंधातील प्रस्ताव विधानसभेची सहमती मिळाल्यानंतर दिनांक १८ एप्रिल २०१२ रोजी विधानपरिषदेकडून स्वीकृत करण्यात आला.

समितीने एकूण सात बैठका घेतल्या विवक्षित प्रारंभिक बाबी निश्चित करण्यासाठी समितीची पहिली बैठक दिनांक ९ मे २०१२ रोजी घेण्यात आली. या बैठकीत घेण्यात आलेल्या निर्णयास अनुसरून उक्त विधेयकाबाबत वर्तमानपत्रात प्रसिद्धीपत्रकाद्वारे प्रसिद्धी देऊन जनतेकडून तसेच, दोन्ही सभागृहांच्या सदस्यांना स्वतंत्र पत्र पाठवून त्यांच्याकडून लेखी स्वरूपात सुधारणा किंवा सूचना मागविण्यात आल्या. अशारितीने प्राप्त झालेल्या सुधारणा/सूचना खंडनिहाय संकलित करण्यात आल्या. दिनांक १२, १३, व २० जून २०१२ रोजी घेण्यात आलेल्या बैठकीत समितीने विधेयकाचे खंडनिहाय वाचन करून व जनतेकडून आणि सदस्यांकडून प्राप्त झालेल्या सुधारणा विचारात घेऊन विधेयकात करावयाच्या सुधारणांना अंतिम स्वरूप दिले. तसेच दिनांक २३ ऑगस्ट, २०१२ रोजी सदर सुधारणांसह विधी व न्याय विभागाने तयार केलेले प्रारूप विचारात घेण्यात आले. व तदनंतर दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१२ रोजी सदर प्रारूप समितीसमोर ठेवण्यात येऊन दिनांक १७ ऑक्टोबर, २०१२ रोजी झालेल्या बैठकीत समितीने या अहवालास अंतिम स्वरूप दिले.

विधेयकाच्या निरनिराळ्या खंडांमधील महत्त्वाच्या बदलासंबंधातील समितीचे अभिप्राय पुढील परिच्छेदात तपशीलवार दिले आहेत :-

खंड २.—या खंडात या विधेयकात वापरण्यात आलेल्या संज्ञांच्या व्याख्या देण्यात आल्या आहेत.

उप-खंड (घ).—या उप-खंडामध्ये, “विद्यमान शाळा” याचा अर्थ, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास अस्तित्वात असलेली व शिक्षण देत असलेली शाळा असा देण्यात आला आहे. याबाबतीत असा मुद्दा उपस्थित करण्यात आला की, केवळ शाळा असा उल्लेख न करता “मान्यता प्राप्त शाळा” असा सुस्पष्ट उल्लेख होणे आवश्यक आहे.

त्यानुसार उप-खंड (घ) सुधारण्यात आला असून त्यात “मान्यता प्राप्त” हा शब्द समाविष्ट करण्यात आला.

उप-खंड (ड).—या उप-खंडामध्ये, “स्थानिक प्राधिकरण” ही व्याख्या नव्याने अंतर्भूत करण्यात आली. पूर्वीचा उपखंड ‘ड’ मध्ये “पूर्व प्राथमिक शाळा” याचा अर्थ पूर्व प्राथमिक शालेय शिक्षण जेथे दिले जाते ती शाळा असा होता. समितीच्या मते असे ठरले की, पूर्व प्राथमिक शाळेची व्याख्या प्राथमिक शाळेला संलग्न असलेली ३ ते ६ वयोगटातील बालकांसाठी, कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येणारी कोणत्याही माध्यमाची बालवाडी, छोटा शिशू, मोठा किंवा कोणत्याही पूर्व-प्राथमिक पातळीपर्यंत शिक्षण देणारी शाळा मात्र त्यामध्ये शिशुगृहाचा समावेश असणार नाही, अशी करण्यात यावी त्यानुसार (ड) ऐवजी ‘च’ मध्ये सुधारणा करण्यात आली.

उप-खंड (छ).—या उप-खंडामध्ये, “नौदणीकृत कंपनी” याची व्याख्या देण्यात आली आहे.

समितीच्या मते असे ठरले की, उक्त विधेयकात “कंपनी” हा शब्द वापरला तर अनेक खाजगी कंपन्या शाळा सुरू करतील व स्वतःचे निर्णय स्वतःच घेऊन मनमानी करतील व त्यायोगे शिक्षणाचे औद्योगिकीकरण होईल. म्हणून विधेयकात जेथे-जेथे “कंपनी” हा शब्द आला आहे तेथे-तेथे तो वगळण्यात येवून त्या जागी “स्थानिक प्राधिकरण” हा शब्द दाखल करण्यात यावा व “उप-खंड (छ)” वगळण्यात यावा, अशी समितीने शिफारस केली.

त्यानुसार उक्त विधेयकात आवश्यक तेथे सुधारणा करण्यात आल्या आहेत.

उप-खंड (ण).—या उप-खंडामध्ये “शाळेचा दर्जावाढ” ची व्याख्या देण्यात आली आहे.

समितीच्या मते असे ठरले की, “पूर्व प्राथमिक शाळेचा प्राथमिक शाळेत” असा असलेला उल्लेख वगळण्यात यावा त्याच बरोबर या व्याख्येमध्ये “मान्यता प्राप्त” हा शब्द समाविष्ट करावा जेणेकरून अनधिकृत शाळा उक्त अधिनियमाच्या कक्षेत येणार नाहीत. तसेच दर्जेदार शाळांचा अंतर्भाव राहील. म्हणून उप-खंड (ण) मध्ये “मान्यताप्राप्त” हा शब्द समाविष्ट करण्यात यावा.

त्यानुसार सुधारणा करण्यात आली आहे.

खंड २ चा विचार करताना समितीच्या असे निदर्शनास आले की, उक्त अधिनियमात स्वयं अर्थसहाय्यीत शाळा म्हणजे काय हे स्पष्ट होणे आवश्यक आहे.

त्यानुसार “शाळा” या संज्ञेची व्याख्या उप-खंड (ठ) मध्ये नव्याने अंतर्भूत करण्यात आली आहे.

खंड ४.—या खंडामध्ये दाननिधीची निर्मिती करण्याची तरतूद आहे. त्यास अनुसरून दाननिधी निर्मितीसाठी उक्त विधेयकाच्या अनुसूची “ग” मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली रक्कम बंद पडलेल्या शाळांची दायित्वे भागविण्यास पुरेशी होईल का ? या मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद यांनी उपस्थित केलेल्या मुद्यावर समितीने विचार केला.

समितीच्या मते असे ठरले की, दाननिधीची किमान रक्कम प्राथमिक किंवा प्राथमिक शाळेला संलग्न असलेली पूर्व-प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी ग्रामपंचायत भागात रुपये किमान दोन लाख, नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात रुपये किमान तीन लाख, महानगरपालिका भागात रुपये किमान पाच लाख, मुंबई व मुंबई उपनगर भागात रुपये किमान सात लाख, तसेच प्राथमिक स्तर ते उच्च माध्यमिक पर्यंत नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी ग्रामपंचायत भागात रुपये किमान पाच लाख, नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात रुपये किमान दहा लाख, महानगरपालिका भागात रुपये किमान पंधरा लाख, मुंबई व मुंबई उपनगर भागात रुपये किमान वीस लाख, आणि शाळेची उच्च-प्राथमिक, माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक शाळेमध्ये दर्जावाढ करण्यासाठी ग्रामपंचायत भागात रुपये किमान दोन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात रुपये किमान तीन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), महानगरपालिका भागात रुपये किमान पाच लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), मुंबई व मुंबई उपनगर भागात रुपये किमान सात लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता) अशी ठेवण्यात यावी.

त्यानुसार विधेयकाच्या अनुसूची “ग” मध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे.

खंड ६.—या खंडामध्ये अर्जाच्या छाननीची कार्यपद्धती विशद करण्यात आली आहे.

समितीच्या मते असे ठरले की, छाननी समितीने प्राप्त झालेल्या तपासणी अहवालाच्या आधारे शाळा ज्या ठिकाणी नव्याने सुरु करण्याची बाब विचाराधीन आहे किंवा विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्याची बाब विचाराधीन आहे अशा ठिकाणी तेथील सुविधांची तपासणी तेथे प्रत्यक्ष जाऊन केली पाहिजे.

त्यानुसार आवश्यक सुधारणा करण्यात आली आहे.

खंड ८.—या खंडामध्ये अर्जाच्या स्वीकारणीबाबत शासनाचा निर्णय प्रत्येक शैक्षणिक वर्षाच्या ३० एप्रिल पूर्वी कळविण्याची तरतूद आहे.

समितीच्या मते असे ठरले की, अर्जदारास त्याचा अर्ज का नाकारण्यात आला आहे याची माहिती त्या शैक्षणिक वर्षाच्या १ मे पूर्वी कारणांसह अर्जदारास अर्जाची माहिती समजणे आवश्यक आहे.

त्यानुसार सुधारणा करण्यात आली आहे.

खंड ९.—या खंडामध्ये शिस्तभंगाची कारवाई करण्याची तरतूद आहे.

समितीच्या मते असे ठरले की, या अधिनियमान्वये अधिकाऱ्यांना नेमून दिलेली पदीय कर्तव्ये या कामामध्ये चुका किंवा खोटेपणा झाल्यास किंवा जाणीवपूर्वक विलंब वा दुर्लक्ष केल्यास सदर बाब ही शासकीय कर्तव्यपालनातील कसूर म्हणून गणली जावी व असा अधिकारी महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ अथवा लागू असलेल्या अन्य कोणत्याही संबद्ध शिस्तविषयक नियमाखाली कारवाईस पात्र राहील.

यानुसार खंड ९ मध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे.

खंड १०.—या खंडान्वये शैक्षणिक वर्षाकरिता परवानगी देण्याची तरतूद आहे. या खंडातील तरतुदीबाबत विचारविनिमय केल्यानंतर समितीच्या असे निदर्शनास आले की, छाननी समितीने दिलेला अहवाल विचारात घेतल्यानंतर शाळांना परवानगी देण्याची बाब विचारात घेता येईल.

उपखंड २ अन्वये अशी तरतूद आहे की, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ याच्या तरतुदीन्वये स्थापन केलेल्या व मान्यता दिलेल्या शाळांना उक्त खंडाच्या उप-खंड (१) किंवा (२) मधील तरतुदी लागू होणार नाहीत असा उल्लेख वगळण्यात यावा व ज्या-ज्या ठिकाणी उल्लेख आला असेल तेथे तो वगळण्यात यावा अशी समितीने शिफारस केली. त्या दृष्टीने खंड १० मध्ये व अन्य ठिकाणी सुधारणा करण्यांत आली आहे.

खंड ११.—या खंडान्वये विद्यमान शाळांचा दर्जावाढ करण्याची तरतूद आहे.

समितीच्या असे निदर्शनास आले की, दर्जावाढ करण्याची बाब असल्याने यामध्ये एखादी विनाअनुदानित इंग्रजी माध्यमाची शाळा तसेच माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांचा अंतर्भाव करता येणार नाही.

तसेच उप-खंड (२) अन्वये शासनाच्या अधिकाऱ्यास शाळेच्या तपासणीसाठी आवश्यक असेल तेव्हा शाळेत प्रवेश करण्याची तरतूद आहे. ही तरतूद शाळेच्या कार्यालयीन कामकाजाच्या वेळेपुरती मर्यादा असावी, अशी समितीने शिफारस केली.

यानुसार आवश्यक त्या सुधारणा करण्यात आल्या आहेत.

खंड १४.—या खंडामध्ये राज्याबाहेरील किंवा भारताबाहेरील शाळेला या अधिनियमाच्या तरतुदी लागू करण्यात आल्या आहेत.

समितीच्या असे निदर्शनास आले की, उक्त अधिनियमाच्या तरतुदी राज्यातील शाळांनाही लागू असल्याने तसा स्पष्ट उल्लेख होणे आवश्यक आहे.

उप-खंड (३) मध्ये गुणवत्तापूर्ण या शब्दांऐवजी दर्जेदार शिक्षण असा उल्लेख व्हावा असेही समितीचे मत झाले.

त्यानुसार इष्ट सुधारणा करण्यात आली आहे.

विधेयकाच्या इतर खंडात समितीने केलेले बदल गौणस्वरूपाचे, परिणामस्वरूप किंवा निव्वळ मसुद्याच्या दृष्टीने केलेले आहेत.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक १७ ऑक्टोबर, २०१२.

श्री. राजेंद्र दर्डा,

समिती प्रमुख.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग पाच, गुरुवार ते बुधवार,
मार्च ६-१२, २०१४/फाल्गुन १५-२१, शके १९३५

[टीप.—संयुक्त समितीने वगळलेला मजकूर चौकोनी कंसात दर्शविला आहे आणि जादा दाखल केलेला मजकूर एकतर अधोरेखित केला आहे किंवा पार्श्वरेखित केला आहे.]

L. C. BILL No. VII OF 2012.

A BILL

TO MAKE PROVISIONS TO ESTABLISH A NEW SCHOOL INCLUDING PROVISION FOR UP-GRADATION OF EXISTING SCHOOL ON SELF-FINANCED BASIS, TO MAKE SUITABLE PROVISIONS WITH REGARD TO REQUIREMENTS AND NORMS FOR ESTABLISHING SUCH NEW SCHOOL OR UP-GRADATION OF EXISTING SCHOOL, FOR CREATING AN ENDOWMENT FUND, AND TO PROVIDE FOR MATTERS CONNECTED THEREWITH OR INCIDENTAL THERETO.

सन २०१२ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक ७.

स्वयंअर्थसहाय्यित तत्त्वावर नवीन शाळा स्थापन करण्यासह विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्यासाठी तरतुदी करणे, तसेच अशी नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी किंवा विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या बाबी आणि प्रमाणके ठरविणे, दाननिधी निर्माण करणे यांकरिता आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींसाठी योग्य त्या तरतुदी करण्याकरिता विधेयक.

(संयुक्त समितीने सुधारणा केल्याप्रमाणे)

ज्याअर्थी, स्वयंअर्थसहाय्यित तत्त्वावर नवीन शाळा स्थापन करणे तसेच विद्यमान शाळेचा यथास्थिति, [प्राथमिक किंवा] उच्च प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक शाळेत दर्जावाढ करण्यासाठी परवानगी देण्याकरिता तरतुदी करणे, तसेच अशी नवीन शाळा स्थापन करण्यासह, विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करणे, त्याकरिता अर्ज मागविणे, याकरिता आवश्यक असणाऱ्या बाबी आणि प्रमाणके यासंबंधात योग्य त्या तरतुदी करणे, दाननिधी निर्माण करणे, अर्जांची छाननी करण्याच्या कार्यपद्धतीची तरतुद करणे आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींकरिता तरतुदी करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी,** भारतीय गणराज्याच्या त्रेसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२, असे म्हणावे.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.

(३) तो, राज्य शासन **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा दिनांकास अंमलात येईल.

२. (१) या अधिनियमात, संदर्भानुसार अन्य अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “ जिल्हा शिक्षण अधिकारी ” याचा अर्थ, प्राथमिक शिक्षणाच्या संदर्भात, जिल्हा शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक), आणि माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक शिक्षणाच्या संदर्भात, जिल्हा शिक्षण अधिकारी (माध्यमिक), असा आहे ;

(ख) “ संचालक ” याचा अर्थ,—

(एक) प्राथमिक शिक्षणाच्या संदर्भात, शिक्षण संचालक (प्राथमिक शिक्षण), असा आहे ;

(दोन) माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक शिक्षणाच्या संदर्भात, शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण), असा आहे ;

(ग) “ दाननिधी ” याचा अर्थ, कलम ४ अन्वये निर्माण केलेला दाननिधी, असा आहे ;

(घ) “ विद्यमान शाळा ” याचा अर्थ, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास अस्तित्वात असलेली व शिक्षण देत असलेली मान्यताप्राप्त शाळा, असा आहे ;

(ङ) “ स्थानिक प्राधिकरण ” याचा अर्थ,—

(एक) जिल्हा परिषदेने चालविलेल्या शैक्षणिक संस्थेच्या संबंधात, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ अन्वये घटित केलेली जिल्हा परिषद ;

(दोन) महानगरपालिकांनी चालविलेल्या शैक्षणिक संस्थेच्या संबंधात, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम किंवा यथास्थिति, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, अन्वये घटित केलेल्या महानगरपालिका ;

(तीन) नगर परिषदेने, नगर पंचायतीने किंवा औद्योगिक नगरीने चालविलेल्या शैक्षणिक संस्थांच्या संबंधात, महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ अन्वये घटित केलेली नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी ;

(चार) अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये स्थानिक प्राधिकरण म्हणून समजले जाणारे अन्य कोणतेही प्राधिकरण यांचा समावेश होतो,

असा आहे ;

[(ङ)] (च) “ पूर्व-प्राथमिक शाळा ” याचा अर्थ, प्राथमिक शाळेला संलग्न असलेली, ३ ते ६ वयोगटातील बालकांसाठी, कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येणारी कोणत्याही माध्यमाची बालवाडी, छोटा शिशू, मोठा शिशू किंवा कोणत्याही पूर्व-प्राथमिक पातळीपर्यंत शिक्षण देणारी शाळा, असा आहे, मात्र त्यामध्ये शिशुगृहाचा समोवश असणार नाही [पूर्व प्राथमिक शालेय शिक्षण जेथे दिले जाते ती शाळा, असा आहे] ;

[(च)] (छ) “ विहित ” याचा अर्थ, नियमांद्वारे विहित केलेले, असा आहे ;

[(छ) “ नोंदणीकृत कंपनी ” याचा अर्थ, कंपनी अधिनियम, १९५६ अन्वये नोंदणी केलेली कंपनी, असा आहे ;]

१९६२ चा
महा. ५.
१८८८ चा
[मुंबई] ३.
१९४९ चा
५९.

१९६५ चा
महा. ४०.

[१९५६
चा १.]

(ज) “नॉदणीकृत संस्था” याचा अर्थ, संस्था नॉदणी अधिनियम, १८६० याच्या तरतुदीअन्वये १८६०
धर्मादाय प्रयोजनांसाठी नॉदणी केलेली संस्था, असा आहे ; चा २१.

(झ) “नॉदणीकृत न्यास” याचा अर्थ, [मुंबई] महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५०
[१९५०] याच्या तरतुदीअन्वये धर्मादाय प्रयोजनांसाठी नॉदणी केलेला सार्वजनिक न्यास, असा आहे ; चा
[मुंबई] २९.

(ञ) “नियम” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली केलेले नियम, असा आहे ;

(ट) “अनुसूची” याचा अर्थ, या अधिनियमाला जोडलेली अनुसूची, असा आहे ;

(ठ) “शाळा” याचा अर्थ, पूर्व-प्राथमिक शाळा, प्राथमिक शाळा, माध्यमिक शाळा, उच्च
माध्यमिक शाळा किंवा कनिष्ठ महाविद्यालय अशी कोणतीही शासन मान्य शाळा असून, ती कोणत्याही
व्यवस्थापनाकडून स्वयंअर्थसहाय्यित तत्त्वावर चालविण्यात येणारी व कोणत्याही भारतीय वा परदेशी
अभ्यासक्रमास अथवा मंडळास संलग्न असलेली जेथे कोणत्याही कारणाने शाळेत होणारा कोणत्याही
प्रकारचा सर्व खर्च व्यवस्थापन स्वतः करील आणि राज्य शासन किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्याकडून
कोणतेही सहायक अनुदान किंवा वित्तीय सहाय्य देण्यात येणार नाही ; आणि अशा शाळेच्या
व्यवस्थापनाने निर्माण केलेल्या कोणत्याही दायित्वाची पूर्ती करण्यास राज्य शासन किंवा स्थानिक
प्राधिकरण जबाबदार राहणार नाही, असा आहे ;

—[(ठ)] (ड) “छाननी समिती” याचा अर्थ, कलम ६ अन्वये घटीत केलेली छाननी समिती, असा
आहे ; —

[(ड)] (ढ) “कलम” याचा अर्थ, या अधिनियमाचे कलम, असा आहे ;

[(ढ)] (ण) “राज्य” याचा अर्थ, महाराष्ट्र राज्य, असा आहे ;

[(ण)] (त) “शाळेचा दर्जावाढ” याचा अर्थ, [पूर्व-प्राथमिक शाळेचा प्राथमिक शाळेत,] मान्यता
प्राप्त प्राथमिक शाळेचा उच्च प्राथमिक शाळेत, उच्च-प्राथमिक शाळेचा माध्यमिक शाळेत किंवा
माध्यमिक शाळेचा उच्च माध्यमिक शाळेत दर्जावाढ, असा आहे.

(२) या अधिनियमात वापरलेल्या परंतु व्याख्या न केलेल्या शब्दप्रयोगांना आणि—

(एक) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ यामध्ये किंवा त्याअन्वये २००९
केलेल्या नियमांमध्ये व्याख्या केलेल्या शब्दप्रयोगांना त्या अधिनियमात किंवा नियमांत अनुक्रमे नेमून चा
दिल्याप्रमाणेच अर्थ असतील, किंवा ३५.

(दोन) [मुंबई प्राथमिक शिक्षण अधिनियम, १९४७] महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण अधिनियम किंवा १९४७
महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ अधिनियम, १९६५ किंवा महाराष्ट्र शैक्षणिक [मुंबई]
परिसंस्था (व्यवस्थापनाचे हस्तांतरण) अधिनियम, १९७१ किंवा महाराष्ट्र शैक्षणिक परिसंस्था (व्यवस्थापन) ६१.
अधिनियम, १९७६ किंवा महाराष्ट्र खाजगी शाळेतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) विनियमन अधिनियम, १९६५
१९७७ यांमध्ये ज्यांची व्याख्या केलेली आहे, त्या शब्दांचे अर्थ संदर्भानुसार आवश्यक असेल त्यानुसार चा महा.
या अधिनियमांमध्ये किंवा त्यांअन्वये नेमून दिल्याप्रमाणेच असतील. ४१.
१९७१
चा महा.
४९.
१९७६
चा महा.
१३.
१९७८
चा महा.
३.

३. नवीन शाळा, म्हणजे पूर्व-प्राथमिक किंवा प्राथमिक किंवा उच्च-प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा उच्च-माध्यमिक शाळा स्थापन करण्यास, किंवा विद्यमान शाळेचा यथास्थिति, [प्राथमिक किंवा] उच्च-प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक शाळेत दर्जावाढ करण्यास इच्छुक असलेला कोणताही नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था [किंवा नोंदणीकृत कंपनी], किंवा स्थानिक प्राधिकरण अनुसूची 'क' मध्ये विहित केलेल्या नमुन्यात आणि अनुसूची 'ख' मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कागदपत्रांसह आणि राज्य शासन [शासनाने] वेळोवेळी आदेशाद्वारे विनिर्दिष्ट [करण्यात येईल] करील अशा शुल्कासह संबंधित शिक्षण संचालकांकडे अर्ज सादर करील ; आणि ज्या शैक्षणिक वर्षापासून परवानगी मागितली असेल त्या शैक्षणिक वर्षाच्या आधीच्या वर्षातील ३० जून पूर्वी असा अर्ज करण्यात येईल :

परंतु, २०१३-२०१४ या शैक्षणिक वर्षाकरीता, असा अर्ज ३१ जानेवारी २०१३ पूर्वी करण्यात येईल.

४. (१) नवीन शाळा स्थापन करण्यास किंवा विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्यास इच्छुक असलेल्या कोणत्याही नोंदणीकृत न्यासास किंवा नोंदणीकृत संस्थेस [किंवा नोंदणीकृत कंपनीस] किंवा स्थानिक प्राधिकरणास दान निधी निर्मितीसाठी अनुसूची 'ग' मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली रक्कम कोणत्याही राष्ट्रीयीकृत बँकेत राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र किंवा बँकेतील मुदत ठेव या स्वरूपात प्रतिभूती ठेव म्हणून ठेवावी लागेल ; आणि व्यवस्थापनाच्या नावाने घेतलेले असे प्रमाणपत्र किंवा मुदत ठेव पावती संबंधित जिल्हा शिक्षण अधिकाऱ्यांकडे तारण म्हणून ठेवावी लागेल.

(२) या दान निधीचा विनियोग, राज्य शासनाच्या पूर्वपरवानगीने आणि कलम ५ च्या तरतुदीच्या अधीन राहून व्यवस्थापनाचे कायदेशीर देणे संबंधीचे दायित्व असल्यास, त्याची पूर्ती करण्यासाठी करता येईल.

५. (१) नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था [किंवा नोंदणीकृत कंपनी] किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्या खाजगी व्यवस्थापनाकडून राज्यात कोठेही नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी किंवा शाळेचा दर्जावाढ करण्यासाठी करण्यात येणारा अर्ज, अशी शाळा स्थापन करणे, [चालवणे,] सुस्थितीत ठेवणे आणि चालवणे किंवा तिचा दर्जावाढ करणे या सर्व बाबी स्वयंअर्थसहाय्यित तत्वावर करण्यात येतील या आणि केवळ याच अटीवर, करता येईल. बालकांचा मोफत व २००९ सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ याच्या कलम १२ च्या पोट-कलम (२) च्या तरतुदींना ३५. अधिन राहून, कोणत्याही कारणाने शाळेत होणारा कोणत्याही प्रकारचा सर्व खर्च व्यवस्थापन स्वतः करील आणि राज्य शासन किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्याकडून कोणतेही सहायक अनुदान किंवा वित्तीय सहाय्य मागता येणार नाही ; आणि शाळेच्या अशा व्यवस्थापनाने निर्माण केलेल्या कोणत्याही कायदेशीर देणे संबंधीच्या दायित्वाची पूर्ती करण्यास राज्य शासन किंवा स्थानिक प्राधिकरण जबाबदार राहणार नाही.

(२) या अधिनियमाच्या तरतुदी अन्वये शाळा चालवण्यास किंवा तिचा दर्जावाढ करण्यास दिलेली परवानगी काढून घेतल्यास किंवा अशी परवानगी न घेता एखादी शाळा स्थापन करण्यात आली असेल किंवा तिचा दर्जावाढ करण्यात आला असेल किंवा या अधिनियमाच्या तरतुदी अन्वये परवानगी घेतल्यानंतर [कोणतीही शाळा] स्थापन करण्यात [आली असेल] आलेली किंवा तिचा दर्जावाढ करण्यात आला असेल अशी शाळा किंवा विद्यमान शाळा [या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास] कोणत्याही कारणास्तव बंद पडली असेल तर, उपरोक्तप्रमाणे एखादी शाळा स्थापन करण्यासाठी किंवा तिचा दर्जावाढ करण्यासाठी अथवा ती बंद करण्यासाठी, व्यवस्थापनाची कायदेशीर देणे संबंधीची दायित्वे सर्वप्रथम कलम ४ अन्वये निर्माण केलेल्या दान निधीमधून भागविण्यात येतील.

(३) स्वयंअर्थसहाय्यित तत्वावर शाळा स्थापन करण्याची किंवा दर्जावाढ करण्याची परवानगी प्राप्त केलेल्या व्यवस्थापनाने पत्करलेल्या संपूर्ण कायदेशीर देणे संबंधीच्या दायित्वाची पूर्ती करण्यास दान निधी कमी पडला तर अशा दायित्वाची समप्रमाणात पूर्ती करण्यासाठी शाळेच्या व्यवस्थापनाचे

त्या त्या वेळचे पदाधिकारी आणि पद धारण करणारे सदस्य हे संयुक्तपणे व पृथक्पणे समप्रमाणात जबाबदार असतील :

परंतु, असे दायित्व त्याच्या नकळत पत्करले गेले होते किंवा असे दायित्व पत्करण्यास प्रतिबंध करण्यासाठी योग्य ती सर्व तत्परता त्याने दाखविली होती असे त्याने शाबीत केले तर, या पोट-कलमामध्ये अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोष्ट, अशा कोणत्याही व्यक्तीस पूर्वोक्तप्रमाणे जबाबदार ठरविणार नाही.

(४) पोट-कलम (३) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एखादे कायदेशीर देणे संबंधीचे दायित्व व्यवस्थापनाने पत्करलेले असेल आणि ते दायित्व कोणताही सचिव, व्यवस्थापक किंवा कोणताही कर्मचारीवर्ग यांच्या संमतीने किंवा मुकसंमतीने किंवा दुर्लक्ष केल्यामुळे पत्करण्यात आले असेल तेव्हा, असा सचिव, व्यवस्थापक किंवा कोणताही कर्मचारीवर्ग अशा दायित्वाची पूर्ती करण्यास जबाबदार आहे, असे मानण्यात येईल.

अर्जाच्या
छाननीची
कार्यपद्धती.

६. (१) छाननी समितीकडून प्राप्त झालेल्या तपासणी अहवालाच्या आधारे, अर्जदारांना नवीन शाळा स्थापन करण्यास किंवा विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्यास परवानगी देण्याबाबत विचार करण्यास आणि त्यानुसार राज्य शासनास शिफारस करण्यासाठी राज्य शासन, अध्यक्ष व तीनपेक्षा कमी नसतील इतक्या इतर सदस्यांची [एक छाननी समिती] राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, अशा अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल त्याप्रमाणे राज्यातील संपूर्ण क्षेत्रासाठी एक किंवा वेगवेगळ्या क्षेत्रांसाठी वेगवेगळ्या समित्या घटित करील. बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९, याच्या तरतुदी आणि त्याखाली करण्यात आलेले नियम यांनुसार आवश्यक असलेली शाळेबाबतची प्रमाणके आणि मानके, तसेच वेळोवेळी विहित करण्यात येतील अशी प्रमाणके व मानके, अर्जदाराची आर्थिक सुस्थिती, शाळेच्या मत्तांची व्याप्ती, आवश्यक त्या पायाभूत सोयीसुविधांची उभारणी करण्यासाठीची शाळेची क्षमता, शिक्षण क्षेत्रातील तिचा अनुभव व तज्ञता या बाबी विचारात घेऊन, त्या ठिकाणी प्रत्यक्ष पाहणी केल्यानंतर, छाननी समितीच्या अहवालात, नवीन शाळा स्थापन करण्यास किंवा शाळेचा दर्जावाढ करण्यास परवानगी द्यावयाची शिफारस करण्यासाठीची किंवा यथास्थिति, परवानगी अर्ज फेटाळून लावण्यासाठीची, कारणे देण्यात येतील आणि हा अहवाल कलम ३ मध्ये उल्लेखिलेल्या वर्षाच्या ३१ ऑक्टोबर रोजी किंवा त्यापूर्वी राज्य शासनास सादर करण्यात येईल :

२००९
चा
३५.

परंतु, २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षाकरीता, छाननी समिती असा अहवाल, राज्य शासन आदेशाद्वारे विनिर्दिष्ट करील त्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, राज्य शासनाला सादर करील.

(२) राज्य शासनाला छाननी समितीचा अहवाल सादर केला जाण्यापूर्वी छाननी समिती तो महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर प्रदर्शित करील आणि त्यासंदर्भातील हरकती व सूचना मागविणारी जाहीर नोटीस किमान दोन स्थानिक वृत्तपत्रांमध्ये प्रसिध्द केल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत त्या संचालकांकडे पोहोचतील अशा तऱ्हेने त्या हरकती व सूचना मागविण्यात येतील. पोट-कलम (१) अन्वये छाननी समितीने राज्य शासनाला पाठवावयाचा अहवाल हा, हरकती व सूचना कोणत्याही असल्यास, त्यासह पाठविण्यात येईल.

(३) छाननी समितीचे अध्यक्ष व सदस्य यांची अर्हता व अनुभव, अधिकार व कर्तव्ये आणि छाननी समितीचे कामकाज चालविण्यासाठी अनुसरावयाची कार्यपद्धती विहित केल्याप्रमाणे असेल.

परवानगी देणे.

७. (१) छाननी समितीचा अहवाल प्राप्त झाल्यावर, राज्य शासन, जिच्यासाठी अर्ज केलेला असेल अशी नवीन शाळा सुरू करण्यास किंवा विद्यमान शाळेचा दर्जावाढ करण्यास परवानगी देईल किंवा नाकारील.

(२) राज्य शासनाने पोट-कलम (१) अनुसार दिलेला निर्णय अंतिम असेल.

शासनाचा
निर्णय
कळविणे.

८. (१) कलम ३ अन्वये मागितलेली कोणतीही परवानगी देण्याबाबतचा अथवा ती नाकारण्याबाबतचा राज्य शासनाचा निर्णय, अर्जदारास, त्या शैक्षणिक वर्षाच्या [३० एप्रिल] १ मे पूर्वी कारणासह कळविण्यात येईल ; आणि तो महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर प्रदर्शित करण्यात येईल.

(२) शाळेची स्थापना किंवा दर्जावाढ झाल्यानंतर, ज्या शैक्षणिक वर्षापासून तशी परवानगी मिळाली असेल, ते शैक्षणिक वर्ष सुरू झाल्यापासून एक महिन्याच्या कालावधीच्या आत, व्यवस्थापन त्याबाबतची माहिती संबंधित जिल्हा शिक्षण अधिकाऱ्यास देईल.

९. कलम ३ अंतर्गत प्राप्त झालेल्या अर्जाची छाननी करणे व तपासणी अहवाल सादर करणे, या अधिनियमान्वये अधिकाऱ्यांना नेमून दिलेली पदीय कर्तव्ये या कामांमध्ये चुका किंवा खोटेपणा केल्याचे आढळल्यास, किंवा अशी पदीय कर्तव्ये पार पाडण्यात जाणीवपूर्वक किंवा हेतूपुरस्सर विलंब किंवा दुर्लक्ष केले गेल्यास, सदर बाब ही शासकीय कर्तव्यपालनातील कसूर म्हणून गणली जाईल आणि असा अधिकारी, महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ अन्वये किंवा अशा अधिकाऱ्याला लागू असलेल्या अन्य कोणत्याही संबंधित शिस्तविषयक नियमांखाली, यथोचित शिस्तभंगाच्या कारवाईस पात्र होईल. [महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५ याच्या कलम १० च्या पोट-कलम (२) च्या तरतुदींच्या अर्थातर्गत सदर बाब ही शासकीय कर्तव्यातील हेळसांड म्हणून गणली जाईल आणि उक्त अधिनियमाच्या कलम १० च्या उक्त पोट-कलमे (२) आणि (३) यांच्या तरतुदी अशा बाबीस लागू होतील.]

शिस्तभंगाची कारवाई.

१०. [(१)] या अधिनियमाच्या तरतुदीन्वये शाळा स्थापन करण्यास किंवा तिचा दर्जावाढ करण्यास दिलेली परवानगी ही ज्या शैक्षणिक वर्षाकरिता देण्यात आली असेल त्या शैक्षणिक वर्षाकरिता असेल आणि अशी परवानगी मिळाल्यापासून अठरा महिन्यांच्या आत व्यवस्थापनास शाळा सुरू करण्यात अपयश आल्यास, सदर परवानगी रद्दबातल ठरेल [व ती काढून घेण्यात येईल].

शैक्षणिक वर्षाकरिता परवानगी.

[(२) या अधिनियमाच्या तरतुदींचे उल्लंघन केल्यास, या अधिनियमाच्या तरतुदीन्वये दिलेली परवानगी राज्य शासनाकडून काढून घेण्यात येईल.

[२००९ च्या ३५.] (३) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ याच्या तरतुदीन्वये स्थापन केलेल्या व मान्यता दिलेल्या शाळांना पोट-कलम (१) किंवा (२) मधील तरतुदी लागू असणार नाहीत.]

११. (१) [या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास एखादी विनाअनुदानित इंग्रजी माध्यमाची शाळा तसेच माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळेस आणि शिक्षण देणाऱ्या कोणत्याही] कोणतेही नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था [किंवा नोंदणीकृत कंपनी], किंवा स्थानिक प्राधिकरण चालवीत असलेल्या विद्यमान शाळेस, [तिच्या] त्यांच्या विकल्पानुसार, या अधिनियमान्वये स्वयं-अर्थसहाय्यित तत्वावर [शाळेस] दर्जावाढ मिळण्याकरिता अर्ज करील आणि [ती], यासंदर्भात राज्य शासनाने दिलेल्या आदेशांचे किंवा निदेशांचे पालन करील.

विद्यमान शाळांचा दर्जावाढ.

(२) [एखाद्या शाळेच्या व्यवस्थापनाच्या सचिवाला किंवा व्यवस्थापकाला किंवा शाळेचा कारभार पाहणाऱ्या व कोणत्याही पदनामाने संबोधल्या जाणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला पंधरा दिवसांची नोटीस दिल्यानंतर,] संचालकास अथवा संचालकाने नामनिर्देशित केलेल्या एखाद्या अधिकाऱ्यास आवश्यक असेल तेव्हा कार्यालयीन कामकाजाच्या वेळेत केव्हाही त्या शाळेत प्रवेश करता येईल व तिची तपासणी करता येईल आणि राज्य शासनाकडे तपासणी अहवाल पाठवता येईल.

१२. (१) या अधिनियमात अन्यथा केलेली तरतूद वगळता, शाळेच्या व्यवस्थापनाचा सचिव किंवा व्यवस्थापक किंवा शाळेचा कारभार पाहणारी व कोणत्याही पदाने संबोधली जाणारी कोणतीही व्यक्ती यांनी शाळा बंद करण्याचा अथवा तिचे काम खंडित करण्याचा व्यवस्थापनाचा उद्देश दर्शवणारी [पूर्वसूचना] संबंधित शिक्षण संचालक आणि राज्य शासन यांना अठरा महिन्यांपेक्षा

या अधिनियमांतर्गत येणारी कोणतीही शाळा बंद करता न येणे.

कमी नाही [इतका] इतक्या कालावधीची पूर्वसूचना दिल्याखेरीज या अधिनियमाखाली स्थापन केलेली किंवा दर्जावाढ केलेली कोणतीही शाळा बंद करता येणार नाही किंवा तिचे काम खंडित करता येणार नाही. अशी सूचना मिळाल्यानंतर संचालक, त्याला योग्य वाटल्यास स्वविवेकानुसार सचिव, व्यवस्थापक किंवा यथास्थिति, शाळेचा कारभार पाहणारी अशी व्यक्ती यांना आपले म्हणणे समक्ष भेटून मांडण्याची संधी देईल. त्यानंतर शाळा बंद करणे किंवा तिचे काम खंडित करणे समर्थनीय असल्याचे संचालकाचे मत झाले तर, तो बाधित विद्यार्थ्यांची सोय करण्याबाबत उचित कार्यवाही करण्याचे राज्य शासनाला कळवील. शासन अशा बंद होणाऱ्या शाळेतील विद्यार्थ्यांची सोय नजिकच्या उपलब्ध शाळेत करण्याबाबत यथोचित कार्यवाही करील.

[परंतु, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ याच्या तरतुदीन्वये स्थापन केलेल्या व मान्यता दिलेल्या शाळांना या कलमातील कोणतीही गोष्ट लागू असणार नाही.] [२००९ चा ३५.]

(२) पोट-कलम (१) अन्वये आवश्यक असणारी पूर्वसूचना देण्यास असा कोणताही सचिव, व्यवस्थापक किंवा शाळेचा कारभार पाहणारी व्यक्ती कसूरदार ठरली तर, अपराध सिद्ध झाल्यावर तिला रुपये पाच लाखांपेक्षा कमी नाही पण रुपये दहा लाखांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाची शिक्षा करण्यात येईल.

परवानगी
काढून घेणे.

१३. (१) राज्य शासन, देण्यात आलेली परवानगी, अशी कोणतीही असल्यास कलम १० च्या [पोट-कलम (१) च्या] तरतुदींना बाध न पोचवता, आदेशाद्वारे, पुढील कारणांसाठी काढून घेऊ शकेल :—

(क) या अधिनियमातील कोणत्याही तरतुदींचे किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांचे उल्लंघन केल्यास किंवा या अधिनियमाखाली दिलेल्या कोणत्याही निदेशांचे किंवा राज्य शासनाने वेळोवेळी निर्धारित केलेली प्रमाणके किंवा मानके किंवा अटी व शर्ती अशा कोणत्याही असल्यास त्यांची पूर्तता करण्यास असमर्थ ठरल्यास ;

(ख) [राज्याच्या] विद्यार्थ्यांच्या हिताला बाधा [पोचवणाऱ्या ;] पोचवणारी [किंवा द्रोह अथवा द्वेषाच्या भावनांना उत्तेजन देणाऱ्या] कृती केल्यास ; किंवा _____

(ग) दर्जाहीन शैक्षणिक कामगिरी केल्यास.

[परंतु, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९, याच्या तरतुदीन्वये स्थापन केलेल्या व मान्यता दिलेल्या शाळांना या कलमातील कोणतीही गोष्ट लागू असणार नाही.] [२००९ चा ३५.]

(२) असा न्यास किंवा संस्था [किंवा कंपनी] किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांना आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याखेरीज, पोट-कलम (१) अन्वये परवानगी काढण्याबाबतचा आदेश पारीत करता येणार नाही.

राज्यातील,
राज्याबाहेरील किंवा
भारताबाहेरील
कोणत्याही
मंडळाशी किंवा
संस्थेशी संलग्नता
मिळवू पाहणाऱ्या
शाळेला
अधिनियमाच्या
तरतुदी लागू असणे.

१४. (१) शाळा स्थापन करण्याचा किंवा चालविण्याचा ज्याचा विचार आहे, अशी शाळा राज्यातील, राज्याबाहेरील किंवा भारताबाहेरील कोणत्याही मंडळाशी किंवा संस्थेशी संलग्न करून घेणे ज्याच्या विचाराधीन आहे, असा कोणताही नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था [किंवा नोंदणीकृत कंपनी] किंवा स्थानिक प्राधिकरण या राज्यात अशी शाळा स्थापन करण्याबाबतच्या किंवा चालविण्याच्या आवश्यक बाबींची पूर्तता करण्यास, तसेच राज्यातील, राज्याबाहेरील किंवा भारताबाहेरील अशा कोणत्याही मंडळाच्या किंवा संस्थेच्या अन्य कोणत्याही आवश्यक बाबींची पूर्तता करण्यासही बांधिल असेल आणि अशी शाळा सुरू करण्याबाबत परवानगी मागण्यासाठीच्या सदर न्यासाच्या, संस्थेच्या [किंवा कंपनीच्या] किंवा स्थानिक प्राधिकरणाच्या अर्जावर या अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार कार्यवाही करण्यात येईल. _____

(२) या अधिनियमान्वये परवानगी घेतल्याशिवाय अशी कोणतीही शाळा स्थापन करण्यात येणार नाही आणि केवळ त्यासाठी अर्ज केलेला आहे म्हणून या राज्यात अशी शाळा स्थापन करण्यास परवानगी देण्यात आली आहे असे समजण्यात येणार नाही.

(३) नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था किंवा यथास्थिती, [नोंदणीकृत कंपनी] स्थानिक प्राधिकरण ही, या अधिनियमातील तरतुदी किंवा त्या अंतर्गत करण्यात आलेले नियम आणि विहित मानके आणि प्रमाणके यांनुसार शाळा चालवली जात असल्याची खात्री करून घेतील आणि मुलांना दर्जेदार [गुणवत्तापूर्ण] शिक्षण देण्यास बांधील असतील.

१५. -आ-अधिनियमातील तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांच्या किंवा आदेशांच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य शासनाला या अधिनियमातील तरतुदींशी आणि त्याखाली करण्यात आलेल्या नियमांशी सुसंगत असे वाटणारे सर्वसाधारण किंवा विशिष्ट निदेश परवानगी दिलेल्या कोणत्याही नोंदणीकृत न्यासास किंवा नोंदणीकृत संस्थेस किंवा [नोंदणीकृत कंपनीस] स्थानिक प्राधिकरणास देता येतील आणि त्यांचे व्यवस्थापन अशा प्रत्येक निदेशाचे पालन करील.

नोंदणीकृत न्यासास किंवा नोंदणीकृत संस्थेस किंवा [नोंदणीकृत कंपनीस] स्थानिक प्राधिकरणास निदेश देण्याचा अधिकार.

१६. (१) राज्य शासन राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे वेळोवेळी कोणत्याही अनुसूचीमधील कोणत्याही नोंदीमध्ये फेरबदल करू शकेल, जादा दाखल करू शकेल किंवा ती वगळू शकेल आणि त्या कारणासाठी उक्त अधिसूचनेद्वारे अनुसूचीमध्ये यथायोग्य सुधारणा करू शकेल आणि त्यानंतर अनुसूचीतील नोंद त्यानुसार सुधारणा झाली असल्याचे मानण्यात येईल.

अनुसूचीमध्ये सुधारणा करण्याचा अधिकार.

(२) पोट-कलम (१) खाली काढलेली प्रत्येक अधिसूचना, ती काढण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

१७. या अधिनियमात अन्यथा स्पष्टपणे केलेली तरतूद वगळता, राज्य शासन किंवा संबंधित संचालक यांनी घेतलेला प्रत्येक निर्णय, काढलेला आदेश किंवा दिलेली सूचना किंवा निदेश अंतिम असेल.

आदेश अंतिम असणे.

१८. या अधिनियमान्वये किंवा त्याखालील नियम किंवा आदेशान्वये सद्भावनेने केलेल्या किंवा करण्याचे योजलेल्या कोणत्याही कृतीबद्दल राज्य शासनाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याविरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा कायदेशीर कारवाई करता येणार नाही.

सद्भावनेने केलेल्या कृतीस संरक्षण.

१९. या अधिनियमाच्या तरतुदींनुसार किंवा नियमानुसार काम करणारा प्रत्येक अधिकारी किंवा कर्मचारी, भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थातर्गत लोकसेवक आहे असे मानण्यात येईल.

अधिकारी, इत्यादी लोकसेवक असणे.

२०. या अधिनियमाच्या तरतुदी या, या अधिनियमांतर्गत स्थापन केलेल्या किंवा दर्जावाढ केलेल्या शाळेच्या व्यवस्थापनासंबंधातील व त्याला लागू असलेल्या त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यांच्या तरतुदीच्या भरीला असतील व त्यांना न्यूनकारी असणार नाहीत.

हा अधिनियम विद्यमान कायद्यांच्या भरीला असणे.

२१. राज्य शासनास, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, कलम ६, ७, कलम १६ चे पोट-कलम (१), हे कलम आणि कलम २२ या कलमाखालील अधिकारांव्यतिरिक्त, संचालकाच्या आणि जिल्हा शिक्षण अधिकाऱ्याच्या अधिकारांव्यतिरिक्त, या अधिनियमाखालील त्यांचे सर्व किंवा त्यापैकी

अधिकार सोपविणे.

कोणतेही अधिकार, त्या अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशा शर्तीच्या आणि अशा नियंत्रणाच्या अधीनतेने, त्याच्या किंवा त्यांच्या कोणत्याही दुय्यम अधिकाऱ्यांना सोपविता येतील ; आणि राज्य शासन त्याच पद्धतीने, अशा प्रकारे सोपविलेले अधिकार काढून घेऊ शकेल.

नियम
करण्याचा
अधिकार.

२२. (१) राज्य शासनास, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, आणि पूर्व प्रसिद्धीच्या शर्तीच्या अधीनतेने, या अधिनियमाची सर्व किंवा कोणतीही प्रयोजने पार पाडण्यासाठी नियम करता येतील.

(२) या अधिनियमान्वये केलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना एकाच अधिवेशनात किंवा लागोपाठच्या दोन किंवा अधिक अधिवेशनात मिळून एकूण तीस दिवसांचा होईल इतक्या कालावधीकरिता, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल, आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल, ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी, जर त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्याबाबत दोन्ही सभागृहे सहमत होतील किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये याबाबत दोन्ही सभागृहे सहमत होतील, आणि असा निर्णय **राजपत्रात** अधिसूचित करतील तर, अशी अधिसूचना **राजपत्रात** प्रसिद्ध करण्यात आल्याच्या दिनांकापासून, तो नियम केवळ अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपातच अंमलात येईल, किंवा यथास्थिति, अंमलात येणार नाही ; तथापि, अशा कोणत्याही फेरबदलामुळे किंवा विलोपनामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी करण्यात आलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

अडचणी दूर
करण्याचा
अधिकार.

२३. (१) या अधिनियमाच्या कोणत्याही तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे प्रसंगानुरूप, ती अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांसाठी त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट करता येईल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी संपल्यानंतर, असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

अनुसूची क

(कलम ३ पहा)

अर्जाचा नमुना

- (१) अर्जदाराचे नाव-नोंदणीकृत न्यास किंवा नोंदणीकृत संस्था किंवा स्थानिक प्राधिकरण [नोंदणीकृत कंपनी] :
- (२) नवीन शाळा सुरू करण्यासाठी अर्ज : पूर्व प्राथमिक किंवा प्राथमिक किंवा उच्च प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक स्वतंत्रपणे किंवा त्यांच्यापैकी एक किंवा अनेक जोडून :
- (३) शाळेचे नाव :
- (४) पूर्ण पत्ता :—
 - (क) अर्जदाराचा :
 - (ख) व्यवस्थापनाच्या कार्यालयाचा :
- (५) विद्यमान शाळेची श्रेणीवाढ : प्राथमिक किंवा उच्च प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा उच्च माध्यमिक (विद्यमान शाळेचा डिआयएसई किंवा एसईएमआयएस क्रमांक द्यावा) :
- (६) प्रस्तावित नवीन शाळेच्या किंवा श्रेणीवाढ करावयाच्या शाळेच्या शिक्षणाचे माध्यम :
- (७) राज्य मंडळ किंवा सीबीएसई (केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळ) किंवा आयसीएसई किंवा आयजीसीएसई किंवा आयबी किंवा सीआयई किंवा कोणतेही मंडळ किंवा संस्था ती कोणत्याही नावाने असेल यांच्याशी सध्या असणाऱ्या किंवा प्रस्तावित असणाऱ्या संलग्नतेचा तपशील :
- (८) ज्या ठिकाणी शाळा आहे किंवा स्थित होणार असेल असे ठिकाण, तालुका, जिल्हा :
- (९) [नोंदणी तपशील] न्यास किंवा संस्था यांच्या नोंदणी प्रमाणपत्राची प्रत [किंवा कंपनी] किंवा स्थानिक प्राधिकरणाचा तपशील : _____
- (१०) (क) न्यास विलेख किंवा योजना [संस्थापन समयलेख, संस्थापन नियमावली] यांची प्रत :
 - (ख) विश्वस्त, व्यवस्थापकीय समितीचे सदस्य [किंवा संचालक मंडळ] यांचेविषयीचा तपशील आणि त्यांचे पत्ते :

(११) जमिनीचा तपशील—

(क) व्यवस्थापनाच्या नावे असलेली नोंदणीकृत जमीन :

(ख) न्यास, संस्था किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांच्या नावाने ३० किंवा त्याहून अधिक वर्षांचा नोंदणीकृत भाडेपट्टा विलेख :

(ग) शाळेला ज्याच्याशी संलग्नता हवी आहे, ते मंडळ किंवा संस्था किंवा ती परिषद :

(१२) उपलब्ध जमिनीचे क्षेत्र—

(क) [महानगरात] मुंबई व मुंबई उपनगरात किमान अर्धा एकर : _____

(ख) शहरी भागात एक एकर :

(ग) ग्रामीण भागात दोन एकर :

(१३) ज्या जमिनीसाठीची कागदपत्रे सादर केलेली आहेत अशा जमिनीवरील बांधकाम (बांधकामाचा तपशील)—

(क) एकूण क्षेत्र चौरस मीटरमध्ये :

(ख) बांधकामाचे क्षेत्र चौरस मीटरमध्ये :

(ग) प्रत्येक मुलामागे वर्गखोलीतील उपलब्ध क्षेत्र (प्रत्येक मुलामागे अंदाजे एक चौरस मीटर) :

एकूण बांधकामाचा तपशील :—

(एक) वर्गखोल्यांची संख्या (वर्गखोल्यांचा आकार आठ मीटर × सहा मीटर) :

(दोन) शिक्षक कक्ष :

(तीन) प्राचार्य कक्ष :

(चार) कार्यालय कक्ष :

(पाच) ग्रंथालय [(चौदा मीटर × अठरा मीटर)

(किमान दोन हजार पुस्तके) (जर शाळेत चारशे पेक्षा जास्त मुले असतील तर, प्रत्येक मुलामागे पाच पुस्तके हे प्रमाण लागू असेल)] :

(सहा) प्रयोगशाळा [(नऊ मीटर × सहा मीटर)

(भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र व जीवशास्त्र यांच्यासाठी स्वतंत्र प्रयोगशाळा.)] :

(सात) उपक्रम कक्ष :

(आठ) संगणक कक्ष (किमान दहा संगणक) :

(नऊ) प्रसाधनगृहे (मुले आणि मुलींसाठी स्वतंत्र शौचालये [आणि मुताऱ्या]) :

- (दहा) पिण्याच्या पाण्याची सुविधा :
- (अकरा) आवश्यक त्या फर्निचरने सुसज्ज :
- (बारा) खेळाचे मैदान :
- (१४) मुलांसाठी वाहतूक सुविधा (वैकल्पिक) :
- (१५) मुलांसाठी निवासाची सुविधा (वैकल्पिक) :
- (१६) कर्मचाऱ्यांसाठी निवासस्थाने (वैकल्पिक) :
- (१७) अतिरिक्त सुविधांबाबतचा तपशील (शाळेने पुरविलेल्या) :
- (१८) बँकेचा तपशील :
- (क) चालू बचत खाते, नियत ठेव, रोखे :
- (ख) ताळेबंद किंवा प्रमाणित लेखापरीक्षा अहवाल :
- (१९) आकारण्यात येणाऱ्या शुल्काचे तपशील, अंदाजित उत्पन्न आणि खर्चाचे तपशील :
- (२०) कर्मचारीवृंद प्रमाणके—प्रमाणकांनुसार पर्याप्त अर्हताप्राप्त कर्मचारीवृंद.

दिनांक :

सही

अनुसूची ख

(कलम ३ पहा)

अर्जासोबतची कागदपत्रे

- (१) नोंदणीच्या प्रमाणपत्राची प्रत :
- (२) न्यास विलेख, योजना, [संस्थापन समयलेख, संस्थापन नियमावली] यांची प्रत :
- (३) जमिनीशी संबंधित दस्तऐवजांचा तपशील :
- (४) बांधकामाशी संबंधित दस्तऐवजांचा तपशील - नकाशा, प्रारंभ प्रमाणपत्र, पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र, भोगवटा प्रमाणपत्र.
- (५) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ याच्या तरतुदीन्वये आवश्यक असलेली पायाभूत प्रमाणकांशी संबंधित छायाचित्रे.
- (६) बँक खात्यांशी संबंधित कागदपत्रे.
- (७) लेखापरीक्षणाचा अहवाल.
- (८) ताळेबंद.

अनुसूची ग

(कलम ४(१) पहा)

[(क) नवीन पूर्व-प्राथमिक किंवा प्राथमिक किंवा उच्च-प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक शाळा स्थापन करण्यासाठी.]	. .	रुपये तीन लाख.
(ख) प्राथमिक स्तर ते उच्च-माध्यमिकपर्यंत नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी.	. .	रुपये दहा लाख.
(ग) शाळेची प्राथमिक, उच्च-प्राथमिक, माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक शाळेमध्ये दर्जावाढ करण्यासाठी.	. .	रुपये तीन लाख. (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता)].
(क) नवीन प्राथमिक किंवा प्राथमिक शाळेला संलग्न असलेली पूर्व-प्राथमिक किंवा उच्च प्राथमिक किंवा माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक शाळा स्थापन करण्यासाठी,—	(एक) ग्रामपंचायत भागात (दोन) नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात (तीन) महानगरपालिका भागात (चार) मुंबई व मुंबई उपनगर भागात	रुपये किमान दोन लाख, रुपये किमान तीन लाख, रुपये किमान पाच लाख, रुपये किमान सात लाख;
(ख) प्राथमिक स्तर ते उच्च-माध्यमिकपर्यंत नवीन शाळा स्थापन करण्यासाठी,—	(एक) ग्रामपंचायत भागात (दोन) नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात (तीन) महानगरपालिका भागात (चार) मुंबई व मुंबई उपनगर भागात (एक) ग्रामपंचायत भागात (दोन) नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात (तीन) महानगरपालिका भागात (चार) मुंबई व मुंबई उपनगर भागात	रुपये किमान दोन लाख, रुपये किमान तीन लाख, रुपये किमान पाच लाख, रुपये किमान दहा लाख, रुपये किमान दोन लाख, रुपये किमान वीस लाख; रुपये किमान दोन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान तीन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान पाच लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान सात लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता).
(ग) शाळेची उच्च-प्राथमिक, माध्यमिक किंवा यथास्थिती, उच्च-माध्यमिक शाळेमध्ये दर्जावाढ करण्यासाठी,—	(दोन) नगर परिषद, नगर पंचायत किंवा औद्योगिक नगरी भागात (तीन) महानगरपालिका भागात (चार) मुंबई व मुंबई उपनगर भागात	रुपये किमान दोन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान तीन लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान पाच लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता), रुपये किमान सात लाख (प्रत्येक दर्जावाढ करण्याकरिता).

विधान भवन :

नागपूर,

दिनांक १२ डिसेंबर, २०१२.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानपरिषद.